

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра публічного управління та адміністрування

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: *«Молодіжна політика в Україні в сучасних умовах
суспільного розвитку»*

Виконав: студент

4 курсу за спеціальністю

281 Публічне управління та

адміністрування

денної форми навчання

Олег

БАРАНОВСЬКИЙ

(прізвище та ініціали)

Керівник: Доктор наук з державного
управління, кандидат

економічних наук, доцент

Людмила МАТВЕЙЧУК

(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

Рецензент: Доктор державного
управління, доцент

Інна ШЕВЧУК

(науковий ступінь, вчене звання,
прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Барановський О.С. Молодіжна політика в Україні в сучасних умовах суспільного розвитку. Бакалаврська робота за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. Хмельницький, 2022.

Метою курсової роботи є дослідження теоретичних засад молодіжної політики, аналіз її сучасного стану та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення молодіжної політики в Україні в умовах суспільного розвитку.

У першому розділі розкриваються теоретичні основи молодіжної політики, розглядаються її елементи та принципи формування. У другому розділі проводиться моніторинг сучасного стану молодіжної політики в Україні: аналіз вітчизняного нормативно-правового забезпечення у сфері молодіжної політики; оцінка стану явищ та процесів щодо створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов для залучення молоді до суспільного життя. В третьому розділі сформовано напрями розвитку державної політики щодо соціалізації та інтеграції молоді в суспільні процеси та виділено сучасні інструменти участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики.

Ключові слова: молодіжна політика, державотворення, молодіжні громадські об'єднання, молодіжні центри, молодіжна інфраструктура.

ANNOTATION

Baranovsky OS Youth policy in Ukraine in modern conditions of social development. Bachelor's degree in 281 Public Administration. Leonid Yuzkov Khmelnytsky University of Management and Law. Khmelnytsky, 2022.

The purpose of the course work is to study the theoretical foundations of youth policy, analysis of its current state and development of practical recommendations for improving youth policy in Ukraine in terms of social development.

The first section reveals the theoretical foundations of youth policy, its elements and principles of formation. The second section monitors the current state of youth policy in Ukraine: analysis of domestic regulations in the field of youth policy; assessment of the state of phenomena and processes to create socio-economic, political, organizational, legal conditions for involving young people in public life. In the third section the directions of development of the state policy on socialization and integration of youth in social processes are formed and modern tools of participation of youth in formation and realization of youth policy are allocated.

Key words: youth policy, state formation, youth public associations, youth centers, youth infrastructure.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ.....	8
1.1. Молодіжна політика: сутність, мета, завдання.....	8
1.2. Елементи молодіжної політики та принципи її формування.....	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	21
2.1. Нормативно-правове забезпечення у сфері молодіжної політики в Україні.....	21
2.2. Стан явищ та процесів щодо створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов для залучення молоді до суспільного життя.....	28
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	44
3.1. Пріоритетні напрями розвитку державної політики щодо соціалізації та інтеграції дітей та молоді в суспільні процеси.....	44
3.2. Сучасні механізми та інструменти участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики.....	53
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність теми. Молодь є фактором соціально-економічного прогресу суспільства. Реалізація інтелектуального потенціалу молодого покоління є показником успішного державотворення.

Духовний ренесанс в Україні можливий при зосередженні держави на проблемах молоді. Подальший розвиток суспільства значною мірою залежить від забезпечення молоді гідними умовами життя. Незважаючи на це, сьогодні Україна має багато невирішених проблем молоді: безробіття, поширення асоціальної поведінки, проблеми зі здоров'ям, сімейно- подружні проблеми.

В умовах сучасної економічної та демографічної кризи молодіжні проблеми потребують поглибленого аналізу й регулювання, розробки збалансованої, виваженої молодіжної політики.

Теоретико-методологічні засади формування і розвитку молодіжної політики в Україні в сучасних умовах суспільного розвитку досліджено в працях вітчизняних учених Безнощенко М. В. [2], Валетов Д.М. [5], Вірт Ю.П. [8], Герасимчук З. В. [9], Гринкевич С.С. [13], Дяків О.П. [17], Кривцова М.С. [36], Лизанець А.Г. [39], Ясін М. А. [72] та інших.

Мета дослідження полягає у систематизації теоретичних засад молодіжної політики, аналізі її сучасного стану та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення молодіжної політики в Україні в сучасних умовах суспільного розвитку.

Реалізація мети дипломної роботи передбачає постановку і розв'язання комплексу взаємопов'язаних **завдань**:

- 1) визначення сутності, мети та завдань молодіжної політики;
- 2) дослідження напрямів та механізмів реалізації молодіжної політики;
- 3) аналіз стану нормативно-правового забезпечення у сфері молодіжної політики в Україні;

4) вивчення стану явищ та процесів щодо створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов для залучення молоді до суспільного життя;

5) визначення пріоритетних напрямів розвитку державної політики щодо соціалізації та інтеграції дітей та молоді в суспільні процеси;

б) аналіз сучасних механізмів та інструментів участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики.

Об'єкт дослідження – процеси формування та розвитку державної політики щодо залучення молоді в суспільні процеси.

Предмет дослідження – молодіжна політика України в сучасних умовах суспільного розвитку.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалася сукупність загальних і спеціальних методів, що базуються на діалектиці розвитку ринкового господарства, зокрема, наукової абстракції, системного, структурного аналізу, індукції та дедукції, кількісного і якісного аналізу. При дослідженні еволюції нормативно-правового забезпечення регулювання молодіжної політики використовувалися діалектичний метод наукового пізнання та історико-економічний метод. На базі системного історико-логічного підходу здійснювався аналіз регулювання молодіжної політики, її мета, організаційний механізм та інструменти. Економіко-статистичний аналіз використовувався з метою пізнання причинно-наслідкових зв'язків між елементами системи регулювання молодіжної політики та станом зайнятості населення, виявлення їх взаємообумовленості, визначення пріоритетних напрямів формування регулюючої системи.

Інформаційною базою дослідження стали офіційні інформаційно-статистичні та нормативно-правові матеріали, міжнародні та національні стандарти вивчення молодіжної політики, а також публікації вітчизняних науковців та практиків, у яких висвітлюються питання молодіжної політики.

Практична значущість. Отримані результати дослідження можуть застосовуватись у практичній діяльності обласних центрів зайнятості,

місцевих органів виконавчої влади, а також органів місцевого самоврядування при формування молодіжної політики.

Структура та обсяг роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи 76 сторінок. У роботі: 15 рисунків, 2 таблиці, список використаних джерел – 74 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Молодіжна політика: сутність, мета, завдання

Українську молодіжну політику можна трактувати як систематичну державну діяльність щодо молоді та молодіжних рухів, яка має вплив на створення національних, політичних, правових, соціально-економічних, організаційних умов для визначення гарантій власних орієнтирів у житті, фізичних, інтелектуальних, моральних планів розвитку молоді, втілення їх творчих здібностей в особистих чи національних інтересах. Молодіжна політика реалізується для населення від 14 до 35 років і не залежить від походження, соціального та майнового стану, раси та національності, статі, освіти, мови, релігії, статі. Діяльність здійснює виконавча влада та установи України, соціальні установи та молодіжні об'єднання.

Сучасна молодь також відіграє важливу роль у суспільному житті та залишається захищеною верствою населення, яка потребує правових, економічних, організаційних умов та гарантій самореалізації. Вирішення складних проблем і дії в критичних ситуаціях часто вимагають командної роботи, вміння працювати в команді та толерантності до різних точок зору. Це підтверджує, що він не може функціонувати без молодіжної структури.

Молодіжна політика загалом представляє участь молоді у процесі державотворення. Реалізація молодіжної політики в суспільстві здійснюється відповідно до інтересів молодої людини у всіх сферах життя, а також інтересів суб'єктів такої політики. У його впровадженні бере участь будь-який соціальний інститут, який прямо чи опосередковано взаємодіє як з підростаючим поколінням, так і з фактично молодим [67, с. 59].

Розробляючи та впроваджуючи молодіжну політику, молодь має брати участь у розвитку країни. Це також дозволяє молоді реалізовувати громадські, регіональні чи індивідуальні інтереси молоді. Вона може бути

використана як додаткове джерело організаційних, людських, правових, фінансових та інших можливостей для більш ефективної підготовки та реалізації конкретної дії чи заходу, а отже, і молодіжної політики громади. Особливо важливо, щоб молодіжна політика реалізовувалася, перш за все, ініціативною та діями самої молоді, бо це має вплив на власний та суспільний інтерес молоді.

Існує кілька підходів до вивчення молодіжної політики в сучасній науці: організаційний, розгляд молодіжної політики зі сторони механізму забезпечення пам'яті та знань поколінь, обговорення молодіжної політики як галузі соціального дизайну, як фактор, що впливає на європейську та світову інтеграцію; як фактор соціального розвитку молоді. Для кращого розуміння такого явища розглянемо підходи до визначення поняття молодіжної політики в Додатку А.

Молодіжна політика ґрунтується на таких засадах:

- принцип національної інтеграції і єдності серед молодих людей;
- необхідність підтримувати та розвивати культурну ідентичність;
- підтримувати ініціативність і активність молодого покоління, її участь у формуванні політики;
- розширювати права та можливості молодих людей;
- підтримувати правову та соціальну захищеність молоді.

Вітчизняний науковець Гринкевич С.С., при дослідженні формування і реалізації молодіжної політики в нашій країні, відмітив, що в її основі лежать такі принципи[13, с. 239]:

– принцип участі, згідно з яким молоді громадяни, їх об'єднання, організації мають першочергову роль у розробці та реалізації молодіжної політики. Відповідно до цього принципу особливо важливою є організаційна структура громадських молодіжних та дитячих організацій, молодіжних рухів загалом;

– справедливість і доступність. Цей принцип визнає права та обов'язки кожної молодої людини щодо надання рівних можливостей та рівного

розподілу послуг та ресурсів. Молоді люди повинні надавати відповідні та необхідні програми та послуги незалежно від відстані, місця проживання, соціальних, культурних та економічних факторів;

– принцип гарантії. За його словами, держава надає кожному молодому громадянину мінімальні державні соціальні послуги, а це освіта, виховання, розумовий і фізичний розвиток, професійне навчання та працевлаштування. Подальший розвиток і самореалізація - перш за все завдання особистості, її самовдосконалення. Це можна стимулювати по-різному, зокрема, використовуючи кредитування, раціональні пільги, визначення і заохочення найкращої і найефективнішої діяльності;

– соціальна компенсація. Тут йдеться про правову та соціальну захищеність саме тих молодих громадян, які через власний соціальний статус та стан здоров'я не можуть самотужки подбати про себе (йдеться про дітей з багатодітних чи неповних сімей, сиріт, молодих інвалідів та ін.). Також країна повинна взяти на себе зобов'язання максимально гарантувати молодим людям, що будуть використовуватися не тільки особисті можливості молоді. Метою цього принципу є те, щоб держава активно підтримувала молодіжні інновації, щоб здійснювалися програми і проекти, які реалізує, насамперед, своїми силами власне молодь;

– принцип пріоритету. Коли здійснюється молодіжна політика, здійснюються підтримка тих молодіжних проектів, ініціатив, що допомагають розв'язувати найважливіші молодіжні проблеми.

– спадкоємність. На реалізацію державної молодіжної політики не можуть впливати організаційні переміни у системі державного управління, прихід чи відхід того чи іншого політичного діяча, посадової особи владних держструктур. Перегляд прийнятих стратегічних напрямів молодіжної політики має відбуватися не частіше, ніж раз на 10-15 років. Кон'юнктурні інтереси і дії не можуть торкатися долі нації і держави.

Метою молодіжної політики є створення таких умов, які допоможуть при самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, підвищення

рівня її самостійності та конкурентоспроможності, забезпечення активної участі молоді в суспільному житті[22].

Основними завданнями молодіжної політики є:

1) створення умов для залучення молоді до громадського, політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства, популяризація ролі та важливості участі молоді у процесі ухвалення рішень;

2) підтримка молоді в реалізації її соціально-економічного потенціалу, у тому числі для вирішення житлових питань, питань професійного розвитку, задоволення освітніх, медичних, культурних та інших потреб;

3) формування громадянської, національної та культурної ідентичності української молоді;

4) сприяння інституційному розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, посилення їхньої ролі у процесі соціалізації молоді;

5) розвиток молодіжної інфраструктури;

6) розвиток національного та міжнародного молодіжного співробітництва.

Держава у визначеному законом порядку сприяє створенню умов для[22]:

1) забезпечення соціальних гарантій, створення механізмів соціалізації та інтеграції молоді в суспільні процеси;

2) залучення молоді до участі у громадському житті, до прийняття рішень на всіх етапах формування та реалізації молодіжної політики;

3) здобуття молоддю компетентностей, необхідних для особистісного і професійного розвитку;

4) інституційного розвитку молодіжних громадських об'єднань, молодіжних центрів;

5) діяльності суб'єктів молодіжної роботи;

6) формування, оптимізації та розвитку молодіжної інфраструктури;

7) налагодження національного та міжнародного молодіжного співробітництва, у тому числі програм мобільності та міжнародних

молодіжних обмінів, проектів співпраці та стратегічного партнерства щодо поширення успішних практик молодіжної роботи, зміцнення зв'язків з молодими закордонними українцями;

8) розроблення, впровадження та розвитку освітніх програм для молодіжних працівників, членів молодіжних громадських об'єднань;

9) запровадження нових форм, методів та інструментів молодіжної роботи, у тому числі щодо розвитку освітніх, інформаційних та інших електронних молодіжних ресурсів;

10) інтеграції молоді з тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб до українського соціокультурного простору;

11) координації зусиль та забезпечення взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами молодіжної роботи.

Отже, молодіжну політику можна визначити як систематичну державну діяльність щодо молоді та молодіжних рухів, яка впливає на створення національних, політичних, правових, організаційних умов для визначення гарантій власних орієнтирів у житті, фізичних, інтелектуальних, моральних планів розвитку молоді, втілення їх творчих здібностей в державних чи особистих інтересах.

1.2. Елементи молодіжної політики та принципи її формування

Важливим фактором ефективної реалізації молодіжної політики є робота молодіжних об'єднань як важливого елемента української політики. Молодь в Україні повинна брати активну участь у формуванні молодіжної політики. По цій причині спільна робота державного енергетичного апарату з молодіжними об'єднаннями є основним механізмом, який може забезпечити ефективну державну молодіжну політику.

Молодіжна політика містить багато елементів: творити в житті, розвиватися інтелектуально, морально, фізично, реалізовувати свій творчий

потенціал з урахуванням власних інтересів, а також інтересів країни[29, с. 40]. Що стосується структури молодіжної політики, то слід зазначити, що вона варіюється залежно від рівня (місцевого, регіонального, державного, міжнародного); крім того, формування цих структур включає різноманітні установи: державні установи, засоби масової інформації, неурядові організації, молодіжні організації тощо. Таким чином, молодіжна політика впливає на різні соціальні проблеми, відносини та стосунки, і складно чітко відрізнити молодіжну політику від освіти, зайнятості та соціальної політики.

Українські молодіжні громадські організації характеризуються різноманітними політичними уподобаннями та діяльністю. Так у роботі українського вченого Заярна Н.М. «Недержавний сектор молоді в розрізі громадянського суспільства та освіти в Україні» цікавий статистичний матеріал на ключових прикладах діяльності української молодіжної політики та громадських організацій. Обговорюється історія освіти приватного сектору в Україні, яка тісно пов'язана з громадськими рухами та молодіжними організаціями, що виникли в різні часи та в різних країнах[27, с. 124].

Ця тема особливо цікава для вивчення фундаментальної праці Корчун М.О. «Молода Україна: Сучасний молодіжний рух та неформальна ініціатива». У цій роботі розглядається історія українського молодіжного руху в XIX столітті від утворення молодіжних об'єднань до наших днів [35, с. 295]. Автори виділяють різноманітні напрями молодіжної діяльності: від політичних асоціацій до неформальних груп.

За допомогою аналізу інструментів політики, можна виділити наступні елементи молодіжної політики:

1. Інституційна орієнтація державної молодіжної політики - це система, в якій відбувається взаємодія суб'єктів:

А) держава (її функції як об'єкта молодіжної політики здійснюють компетентні державні установи);

Б) громада (реалізація її функцій як суб'єкта молодіжної політики відбувається за відповідними інституціями);

В) політичні організації - урядові та неурядові організації, які представляють інтереси молодих громадян, їх групи та пріоритетні сфери соціального розвитку та підтримують молоде покоління;

Г) громадські об'єднання як теми молодіжної політики;

Ґ) молодий політик як об'єкт молодіжної політики. Він є особою (фізичною), громадянином певної країни і бере активну участь у громадському житті у сфері ДМП.

2. Суть регулятивного аспекту молодіжної політики ілюструється багатьма відповідними політичними нормами та принципами:

А) Юридичні норми - правила відносин у сфері ДМП, які наведені в нормативних актах;

Б) Стандарти компанії - правила поведінки, викладені в правових документах молодіжних ГО, політичних партій та асоціацій, що працюють з питань молоді;

В) Політичні традиції та звичаї - правила поведінки в політичній сфері, які характеризуються безперервністю, повторюваністю, відносною стабільністю та емоційністю і тісно пов'язані з «життям» країни;

Г) Політичні принципи - соціально-політичні та організаційні політичні принципи;

Д) Моральні норми політичного життя - вимоги суспільства, які регулюють поведінку політиків за допомогою загальних моральних норм і заборон.

3. Аналіз функціонального аспекту ДМП слід розглядати з політичними функціями, особливостями політичного процесу . Зокрема, потрібно вивчити:

А) політичні функції - сфери, що мають політичний вплив на стан суспільних відносин;

Б) режими молодіжної політики, що представляють собою інституціоналізовані й неінституціоналізовані політичні суб'єкти, завдяки яким формується та здійснюється колективна влада волі суспільства. Політичний процес в країні відбувається трьома способами:

1) функціонування - коли політична система не виходить за рамки встановлених відносин між громадянами та державними установами;

2) хід (розвиток) політичного процесу;

3) зниження цілісності політичного процесу, розпад.

4. Змістом комунікативного аспекту молодіжної політики є кількість ланок, за допомогою яких ці компоненти інтегруються у політичну систему. Дослідження молоді показали, що можна виділити низку спільних елементів молодіжної політики в європейських країнах.

Підсумовуючи, ми можемо узагальнити підходи вчених до структури молодіжної політики та запропонувати такі складові молодіжної політики:

1. Громадське представництво молоді у місцевих громадах.

2. Інтеграція молоді у процес розробки політики, стратегії щодо розвитку міст.

3. Проекти розвитку з участю молоді.

4. Розвиток якостей у молоді, необхідних для реалізації і формування політики і розвитку міста.

Основними принципами молодіжної політики є:

– захист прав молодого покоління;

– розвиток здоров'я молоді;

– фізичний розвиток молодіжного руху;

– націоналізація молоді, підвищення патріотичності;

– однакові можливості у молоді;

– гармонізувати комплексну міжвідомчу політику для вирішення основних питань та потреб молодих громадян;

– залучати молодих людей до процесу прийняття рішень;

– забезпечити міжнародну співпрацю у таких сферах, як молодіжна політика.

Основні принципи діяльності органів виконавчої влади як суб'єктів державного управління слід класифікувати таким чином:

1. Група соціально-політичних принципів:

Законність є основним принципом, згідно з яким діє виконавча влада, як і у випадку державної молодіжної політики України. Цей принцип передбачає неухильне дотримання Конституції України[36], законодавчих актів та встановлення режиму забезпечення прав і свобод молоді. Форма нормативно-правових актів є вираженням державної політики, особливо молодіжної. Закон полегшить його реалізацію, але це стане можливим лише за умови дотримання всіх його норм.

– демократія - це принцип, який визначає владу народу в управлінні державою, оскільки влада та властива державі демократія сприяють освіті та відповідній демократичній системі. Відповідно до цього принципу громадяни беруть участь у роботі виконавчих структур, останні звітують перед представницькими установами, громадськістю, контролює їх діяльність;

– гуманізм означає, що людина визначається як найвища цінність. Основними завданнями є: захистити свою гідність і громадянські права, створити достатні умови для вільного і повного вираження кожного, не допустити образи честі та гідності молодого громадянина, жорстокості до нього. Принципи гуманності втілюються у спілкуванні та діяльності через особисту допомогу, участь, підтримку та повагу.

2. Група організаційних принципів:

– експертиза. Посадові особи, яким доручено реалізовувати молодіжну політику, мають добре знати умови та технології виконання описаних завдань. Відповідно до цього принципу, персонал повинен систематично навчатися та перекваліфікуватися. Слід вживати аналітичні та прогностичні заходи; уважне і всебічне вивчення об'єктів Національної молодіжної політики (ДМП), їх психологічних особливостей тощо; таких

факторів, як ділова хватка, організованість, об'єктивність тощо, стосовно підростаючого покоління; важливим аспектом є розуміння національне молодіжне суспільство та правовий захист Положення основи та можливості її застосування на практиці, доступ до спеціальних знань, зокрема психології, педагогіки, соціології, права тощо;

– публічність - це вроджений принцип демократичної держави, який забезпечує взаємовідносини між виконавчою владою та суспільством, населенням. Є схожість з принципом зв'язків з громадськістю та думкою громадян, але він охоплює більш широке коло соціальних явищ і включає: високий рівень доступу до людей; виконавчі органи, включаючи відповідні структури, що працюють з молоддю; наявність громадських та інших форм контролю за захистом конституційних суспільних інтересів, громадянських прав і свобод;

– з принципу єдності, що включає повноваження, права та обов'язки фахівців у галузі молодіжної державної політики. Це гарантує, що кожен фахівець усіх відповідних структурних підрозділів ДМП буде проінформований про їх завдання, функції та відповідні права, зможе самостійно приймати рішення; поділ виконавчих структур ДМП у відносинах по вертикалі повинен мати чітко визначені повноваження та обов'язки; підрозділи та служби, що забезпечують реалізацію молодіжної політики в Україні, повинні встановлювати раціональні зв'язки та інформаційні потоки;

3. Група спеціальних принципів:

– завдяки принципу складності діяльність виконавчих структур щодо реалізації державної молодіжної політики є цілісною, всебічною та водночас цим принципом перешкоджає обмежений і вузький підхід до вирішення проблем, пов'язаних з неповнолітніми; при цьому будуть враховуватися внутрішні та зовнішні фактори, умови, їх взаємозв'язки та взаємодія. Це необхідна умова, яка вимагає наукового аналізу, соціальної діагностики та організаційно-практичної діяльності;

– диференційований підхід до цілей молодіжної політики вимагає формування представників різних груп населення, вікових груп, поглядів, згідно з якими вони реалізують матеріальні та духовні цінності, навколишню дійсність, без яких неможливо здійснити особливий вплив на свідомість, почуття, волю молодих людей;

– конфіденційність - це принцип, згідно з яким дані про особу молодого громадянина слід тримати в таємниці і не розголошувати, а також слід допускати ситуацію, яка може негативно вплинути на його здоров'я, честь, гідність та соціальний статус. Частково це пов'язано з категоріями молоді, до яких належать об'єкти: соціальні служби для сімей, дітей, молоді, центри обслуговування дітей, тощо.

Важливим є те, що реалізація методів передбачає посилення та концентрацію наявних ресурсів з метою сприяння реалізації визначених цілей регіонального розвитку; виявлення таких територіальних одиниць, які мають однакові чи подібні проблеми (низький рівень доходів, великий рівень безробіття тощо), що також важливо і для реєстрації та створення статистичної бази найбільш відсталих регіонів, районів, депресивних територій. Реалізація вказаних принципів у комплексі підвищує відповідальність на місцевому рівні та активізує локальні ініціативи транскордонного співробітництва, а паритетні засади співробітництва та принципи партнерства обумовлюють необхідність розвитку багатостороннього міжрегіонального співробітництва з метою вирішення певних конфліктів інтересів і реалізації транскордонної співпраці. Саме з цими принципами пов'язані механізми реалізації державної молодіжної політики, що розвиваються під впливом розширення транскордонного співробітництва.

Перший механізм супроводжується рефлексією. Молоді громадяни інформують їх про свої проблеми та ініціативи, коли йдеться мова про рішення на місцях щодо їх засобів до існування. Він встановлює та визначає низку базових принципів формування представницьких органів

підростаючого покоління на місцевому рівні, одним з таких є Молодіжна рада, система громадської інформації та організація ефективних систем зворотнього зв'язку, складові молодіжного парламентаризму - колегіальні дискусії. Приймайте рішення, що впливають на розвиток життя молодих людей та визначає рівень матеріально-технічної допомоги такій структурі.

Другий механізм визначає набір повноважень та процедур впливу на молодих громадян. Він має чотири основні функції: аналіз проектів та аналіз рішень, які вже прийняв уряд, пропонування регуляторних ініціатив, розвиток ролі молодіжного партнерства у процесі прийняття рішень та аудит громадськості.

Третій механізм забезпечує систему поступового залучення молоді до вирішення проблем місцевих громад.

Четвертий механізм регіональних моделей молодіжної політики регулює розвиток навичок молоді для реалізації основних принципів місцевого самоврядування, ролей молоді та можливостей моделювання, використовуючи такі компоненти:

- спеціальні навчальні курси для загальноосвітніх шкіл, які викладають основи суспільства та становище молоді, викладачі спеціальної підготовки;

- система підготовки студентських груп вищих навчальних закладів на основі місцевих та молодіжних позицій. Навчання може проводитись підготовленою молоддю або урядовими спеціалістами;

- неформальна освіта молоді - спосіб формування та розповсюдження серед молоді інформаційних матеріалів про моделі та їхні вміння.

Державну молодіжну політику України слід розглядати як систематичну державну діяльність щодо приватних осіб, молоді та молодіжних рухів, яка здійснюється на законодавчому, виконавчому та судовому рівнях і спрямована на створення соціально-економічних, політичних, організаційних та правових умов та забезпечення самовизначення; інтелектуальний, моральний, фізичний розвиток молоді,

втілення їх творчого потенціалу в особистих та національних цілях; молодіжні громадські організації є найважливішим партнером у сфері добробуту в процесі розробки та реалізації молодіжної політики[22].

Для ефективного функціонування механізмів молодіжної політики необхідно організувати систематичний аналіз проблемних аспектів молодіжного життя та розвивати молодіжні тенденції у відповідних напрямках.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

2.1. Нормативно-правове забезпечення у сфері молодіжної політики в Україні

Найбільш стратегічним ресурсом і потенціалом будь-якої держави є молодь. Молодь – енергійна частина суспільства, яка відповідає за майбутній розвиток держави, відіграє важливу роль у формуванні та розвитку молодіжної політики та реалізації молодіжної роботи як у всьому світі, так і в Україні.

Національна молодіжна політика України почала формуватися на початку 1990-х років. За роки незалежності молодіжна політика стала важливою частиною державної політики, системою цілісних заходів, спрямованих на створення необхідних умов для свідомого вибору молоддю власного життєвого шляху. Основи молодіжної політики були закладені на початку 1990-х років. Декларація Верховної Ради України «Основні засади політики щодо молоді»[22] та Закон України «Соціальна робота у справах сім'ї, дітей та молоді»[26], які визначають загальні засади організації, соціально-економіку, політику молоді громадян с. Україна Правові умови становлення та розвитку суспільства відповідають інтересам особи, суспільства та держави та основним напрямам реалізації Національної молодіжної політики України у формуванні та розвитку молодіжних суспільств. Низка указів і розпоряджень Президента України сформували базу нормативного забезпечення державної молодіжної політики, що регламентували окремі її аспекти, такі як: забезпечення працевлаштування, розвиток молодіжного житлового будівництва, підтримку молодіжних громадських організацій, роботу з обдарованою молоддю тощо. На

виконання цих законів і указів на національному та регіональному рівнях формувалися відповідні стратегії, державні та регіональні цільові програми.

Визначальними напрямками і заходами з формування та реалізації молодіжної політики в Україні за роки розбудови незалежної української держави стали:

1) Створення законодавчої бази державної молодіжної політики. Підвалини молодіжної політики в незалежній Україні було закладено з прийняттям Верховною Радою України Декларації та Закону України. Базовими для реалізації молодіжної політики також стали такі Закони України: «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21 червня 2001 р. [26], «Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004-2008 роки» від 18 листопада 2003 р. [24]. Усього ж за роки незалежності України прийнято понад 700 законів України та близько 800 підзаконних нормативно-правових актів, які тією чи іншою мірою спрямовані на вирішення молодіжних проблем.

2) Проведення слухань у Верховній Раді України про становище молоді та підготовка доповіді з цього питання Верховній Раді України та Президентові України. Упродовж 2019-2021 рр. в Україні проведено 12 таких парламентських слухань та підготовлено 15 доповідей про становище молоді.

3) Створення структурних підрозділів, які займаються проблемами молоді, в органах державної влади та управління всіх рівнів. З 1991 р. в органах виконавчої влади України, формується система структурних підрозділів, які забезпечують втілення у життя державної молодіжної політики, здійснюють керівництво дорученою їм сферою управління, відповідають за її стан і розвиток.

4) Вирішення проблем працевлаштування молоді. За даними Міністерства молоді та спорту України, сьогодні в регіонах забезпечено діяльність 100 молодіжних центрів праці, з них 17 обласних, 21 районний, 14 міських та 45 студентських секторів працевлаштування у ВНЗ, якими лише впродовж 2013 р. було працевлаштовано 25 тис. 978 осіб, надано понад 94

тис. консультаційних послуг. Актуальним залишається питання вторинної зайнятості молоді. З цією метою з ініціативи Міністерства з 1999 року відновлено діяльність молодіжних трудових загонів. Протягом 2019-2021 рр. в Україні діяло 2820 молодіжних трудових загонів, в яких взяли участь майже 90 тис. осіб. Регіональними органами праці та зайнятості спільно з молодіжними організаціями в межах компетенції вживаються заходи щодо сприяння тимчасовій зайнятості молоді, у тому числі учнів та студентів у вільний від навчання час. Зокрема, місцевими органами влади за участю державної служби зайнятості організуються громадські роботи, до участі в яких упродовж 2013 року було залучено майже 95 тис. молодих людей.

5) Створення соціальних служб для молоді. Сьогодні в Україні функціонує 1888 центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, в яких працює 5390 соціальних працівників. До цих центрів можуть звернутися всі молоді люди, хто потребує допомоги, розуміння, інформації, - саме тут вони отримують різноманітні соціальні послуги, підтримку, допомогу та догляд. У структурі центрів соціальних служб діють заклади соціального обслуговування: соціальні гуртожитки для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, центри соціально-психологічної допомоги, центри матері та дитини, центри для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді, центри соціально-психологічної реабілітації дітей і молоді з функціональними обмеженнями.

б) Сприяння створенню та діяльності громадських молодіжних і дитячих об'єднань. З кожним роком зростає кількість всеукраїнських та міжнародних молодіжних і дитячих організацій.

7) Реалізація цільових комплексних молодіжних програм. У 2021 р. Кабінет Міністрів України затвердив Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2021-2025 роки[30].

8) Виділення цільових коштів на фінансування державної молодіжної політики, залучення матеріальних і фінансових ресурсів підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян, зацікавлених у роботі з молоддю,

діяльність спеціальних молодіжних фондів. У докризовий період з року в рік у державному та місцевих бюджетах зростали обсяги коштів, що виділялися на реалізацію молодіжних програм, заходів центральних і місцевих органів виконавчої влади, молодіжних та дитячих громадських організацій.

І хоча, беззаперечно, за роки незалежності українською державою проведено певну роботу щодо формування та реалізації принципово нової молодіжної політики, проте державне нормативне регулювання молодіжного сегменту ринку праці все ще залишається надто складним, незавжди відповідає реаліям сучасного життя, потребує внесення певних коректив та змін. Величезний нормативно-правовий масив молодіжної сфери недокінця систематизований, потребує певного вдосконалення та більш уважного ставлення до його формування. Так, поки що нерозглянута значна кількість питань правового, економічного, організаційного, соціального характеру, які виникають при формуванні та функціонуванні регіонального молодіжного ринку праці.

Проблема є предметом уваги дослідницьких структур, що аналізують процеси інтеграції молодих людей у сучасні економічні відносини, розглядають практику державної підтримки економічної активності молоді.

Загалом, нормативно-правову базу з питань зайнятості молоді умовно можна поділити на три групи:

1) першу становлять документи, які забезпечують державну політику зайнятості населення України;

2) до другої входять ті, що регламентують загальні засади державної молодіжної політики;

3) до третьої - нормативні документи, які безпосередньо відносяться до зайнятості молоді.

Охарактеризуємо нормативно-правове забезпечення сприяння молодіжної зайнятості детальніше:

1) Конституція України. У ст. 43 Конституції України закріплено, що «кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він сам вільно обирає або на яку вільно погоджується» [33].

2) Закон України «Про зайнятість населення». України «Трудове право». Закон визначає правові, економічні та організаційні засади державної політики у сфері зайнятості, а держава гарантує громадянам право на працю та реалізацію їх права на безробіття та соціальне забезпечення [25]. Відповідно до ст. Статтею 14 Закону визначено, що молоді особи, які закінчили або припинили навчання у середніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах, звільняються з військової чи альтернативної (невійськової) служби протягом шести місяців після закінчення навчання або закінчення навчання чи військової служби та працевлаштовані вперше, належать до категорії громадян, що мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню і для працевлаштування молодих осіб підприємствам, установам та організаціям з чисельністю штатних працівників понад 20 осіб встановлюється квота створення робочих місць у розмірі 5% середньооблікової чисельності штатних працівників за попередній календарний рік.

3) Національна молодіжна стратегія до 2030 року [47]. Національна молодіжна стратегія до 2030 року передбачає новий підхід до розвитку молоді в Україні з урахуванням важливих аспектів Цілей сталого розвитку України, Молодіжної стратегії та документів до 2030 року, що регламентують засади розвитку молодіжної політики ООН, Ради Європи та Європейського Союзу, а також демографічні та економічні виклики.

Метою Стратегії є створення можливостей для молоді, яка проживає в Україні, бути конкурентоспроможною, брати участь у житті суспільства, свідомо робити свій внесок у подальший його розвиток.

4) Указ Президента України «Про заходи щодо реформування системи підготовки та працевлаштування працівників вищих навчальних закладів» [63].

Указ Президента України «Про заходи щодо реформування системи підготовки та працевлаштування працівників вищих навчальних закладів». Указом встановлено, що «...особи, які навчаються за рахунок державних коштів, укладають з адміністрацією вузу угоду, за якою вони зобов'язані після закінчення навчання та одержання відповідної кваліфікації працювати у державному секторі народного господарства не менше як три роки. У разі відмови працювати у державному секторі народного господарства випускники відшкодовують повну вартість навчання». Реально такому працівникові забезпечується мінімум гарантій та умов. На практиці такі особи позбавлені можливості «тиснути» на роботодавця з метою покращення умов праці, оскільки в разі звільнення за власним бажанням вони несуть відповідальність у вигляді повернення коштів за їх підготовку. Тобто в такому випадку допущене порушення трудової угоди, оскільки випускник, що вступив до вузу за направленням від певної державної установи, несе відповідальність за відмову працювати в цій установі, натомість установа за відмову працевлаштування працівника відповідальності не несе. Така ж ситуація існує, коли підготовка спеціаліста здійснюється за рахунок фізичних чи юридичних осіб. Необхідно, щоб законодавець створив гарантії для тих, хто вчиться не за державним замовленням.

Отже, держава гарантує молоді право на працю, але через відсутність достатнього практичного досвіду, соціально-правових та професійних знань, а часом моральної невідповідності до конкуренції на ринку праці, реалізувати своє право на працю молодим громадянам досить складно.

Чинним законодавством передбачена значна кількість гарантій для молоді, що прагне працювати. Проте часто ми стикаємося з відсутністю зацікавленості роботодавців забезпечувати роботою молодь, особливо недостатньо освічену й без досвіду роботи.

Статистика свідчить: незважаючи на те, що протягом останніх трьох років постійно збільшується кількість вакантних робочих місць, що подаються підприємствами, установами та організаціями в службу

зайнятості, у середньому їхня кількість набагато менша, ніж чисельність незайнятих громадян, які претендують на ці вакансії.

Крім вищезгаданої низки питань працевлаштування молоді, що є недостатньо врегульованими в законодавстві, слід звернути увагу й на такі, як відсутність:

1) затверджених регіональних програм працевлаштування студентів у вільний від навчання час;

2) законодавчо встановлених гарантій захисту молодих працівників від дискримінації за віковою ознакою;

3) конкретних визначень закону щодо таких випадків: молоді працівники, які укладають трудовий договір і працюють на умовах неповного робочого часу, повинні отримувати таку ж заробітну плату, як працівники з повним робочим днем, а переважно мають оплаченим лише фактично відпрацьований час.

Зроблений аналіз дозволяє стверджувати, що у законодавчих та нормативних актах, які регулюють зайнятість молодих громадян різних категорій, недостатньо враховано соціально-економічні можливості України, її соціально-економічний розвиток.

Для вирішення цих проблем можна запропонувати такі заходи:

1) Створення своєрідних учнівських підприємств для працевлаштування неповнолітніх у вільний від навчання час.

2) Сприяння створенню молодіжних малих підприємств, кооперативів.

3) Створення при вузах або при службах зайнятості відділів сприяння працевлаштуванню молоді.

Отже, запорукою функціонування молодіжного сегменту ринку праці є механізм його нормативно-правового забезпечення, який має стати основою здійснення молодіжної політики в Україні.

На сучасному етапі можна стверджувати, що законодавством недостатньо визначена відповідальність роботодавців за відмову в працевлаштуванні молодих громадян; відсутні нормативні документи про

економічне стимулювання роботодавців, які створюють робочі місця для відповідних категорій молоді понад встановлену квоту. Потрібний досконалий механізм регулювання зайнятості різних категорій молоді, який враховував би фінансово-соціально-економічні можливості держави, регіону та підприємства.

2.2. Стан явищ та процесів щодо створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов для залучення молоді до суспільного життя

Сьогодні Національна молодіжна політика є цілісною системою, яка сприяє самореалізації та розвитку молоді, підвищує її незалежність, конкурентоспроможність та соціальну інтеграцію, залучає молодь до прийняття рішень та забезпечує активну участь у житті суспільства. Українська молодь бере активну участь у формуванні та реалізації національної молодіжної політики та молодіжній роботі, відіграє важливу роль у нормотворчості та прийнятті рішень на національному та місцевому рівнях, створюючи умови для саморозвитку України. Для підростаючого покоління – лише єдність та злагодженість дій виконавчої влади, місцевого самоврядування та представників молоді. Міністерство молоді та спорту спільно з представниками державного та громадського сектору, місцевого самоврядування, експертами, молодіжними лідерами створили модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації, яка була схвалена на засіданні колегії відомства 21 грудня 2017 року та рекомендована до впровадження.

Модель формує новий підхід від «Молодіжної роботи» до «Залучення молоді», заснований на міжсекторній співпраці з урахуванням географічних особливостей молодіжної роботи відповідно до специфічних потреб молоді. Тому на загальнодержавному рівні центральним органом виконавчої влади,

що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику, є Міністерство молоді та спорту, яке має виконувати такі функції:

- нормативно-правове забезпечення;
- формування стратегії розвитку та пріоритетних напрямів молодіжної політики;
- забезпечення підвищення кваліфікації молодіжних працівників;
- методична підтримка з урахуванням міжнародного досвіду та кращих практик;
- фінансування або сприяння в залученні фінансових коштів на реалізацію програм, проектів тощо.

Регіональний рівень має відповідати за реалізацію молодіжної політики в рамках методології, запропонованої на державному рівні, особливо в рамках національної програми «Молодь України». На їхньому рівні також можуть розроблятися та затверджуватися регіональні плани, орієнтовані на потреби молоді, з урахуванням конкретних місцевих обставин.

Місцевий рівень характеризується децентралізацією, що передбачає підвищення відповідальності на місцях, перегляд можливостей для реалізації молодіжної політики на місцевому рівні, відповідно функцій основних учасників.

Для ефективної реалізації молодіжної політики в громаді важливо передбачити: необхідну інфраструктуру молодіжної політики, у тому числі її фінансове та організаційне забезпечення; забезпечення діяльності молодіжних центрів і молодіжних працівників; розвиток інститутів громадянського суспільства; міжгалузеву та міжсекторальну взаємодію у молодіжній роботі; оцінювання ефективності молодіжної роботи і звітування перед громадою про стан роботи з молоддю; забезпечення умов молодіжної участі та молодіжного громадського контролю.

Слід зазначити, що за останнє десятиліття змінився сам механізм молодіжної політики – від «роботи з молоддю» до «залучення молоді». Деякі національні та регіональні документи (стратегії, плани) були завершені у

2020 році, що заклало основу для формування та формування нових нормативних актів на наступному етапі.

2021 рік є переломним у формуванні та реалізації молодіжної політики, оскільки довгоочікуваний Закон України «Основні засади молодіжної політики» (далі – Закон)[22], який визначає цілі, завдання, основні принципи, напрями та механізми української молодіжної політики, що характеризують організаційно-правові основи участі молоді в її формуванні та реалізації, формуванні та діяльності громадських об'єднань молоді та дітей.

Головний орган системи центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері молоді, спортивної культури та спорту, є Міністерство молоді та спорту України. Молодіжну політику впроваджують відповідні інституції, які є містком між державою та молоддю (Всеукраїнський молодіжний центр, регіональні та місцеві молодіжні центри і простори).

Активна участь молоді у створенні молодіжної політики та реалізації молодіжної роботи забезпечується завдяки різноманітним формам участі, у тому числі розвиток молодіжних рад. Молодіжна рада є молодіжним дорадчим органом, який може утворюватися при Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування для залучення молоді до формування та реалізації молоді політики на регіональному та місцевому рівнях.

Завданнями молодіжної ради є: сприяти реалізації права молоді на участь у розробці та реалізації молодіжної політики; вносити до органу, що входить до його складу, пропозиції щодо організації консультацій з молоддю; надає пропозиції, висновки, рекомендації з питань формування та реалізації молодіжної політики, обов'язкових до відома органу, до складу якого вона утворена; розробка у співпраці з молодіжними громадськими об'єднаннями,

інших питань молодіжної роботи пропозицій щодо пріоритетної молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях.

Щорічно у державному бюджеті України передбачені кошти на підтримку дитячих та молодіжних громадських організацій, конкурс проектів програм, розроблених громадськими організаціями для дітей, молоді, жінок та сімей. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Надання державної підтримки молодіжним громадським організаціям на виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок та сім'ї у 2018–2021 роках

Рік	Кількість організацій, яким надається державна підтримка	Затверджені асигнування на рік, млн. грн.
2018	54	11000000
2019	51	12000000
2020	63	13500000
2021	56	19500000

Примітка. Складено за даними Державної служби статистики України.

Протягом багатьох років відбувається надання державної підтримки дитячим і молодіжним організаціям. У 2018 р. таку підтримку отримали 54 організації, у 2021 р. – 56. Загальна сума асигнувань на рік у межах державної підтримки щороку збільшувалася.

Соціально-економічне та духовне оновлення України неможливе без зосередженості та зусиль на вирішенні проблем молоді як майбутнього країни, гаранта соціально-економічного прогресу, адже непохитною є істина, що майбутній розвиток суспільства залежить від гідного старту. умови для підростаючого покоління.

Молодь у своїй нинішній віковій групі в Україні (згідно з чинним законодавством молоді люди віком від 15 до 34 років) становить значну частку населення країни. Останню динаміку чисельності молоді в Україні не

можна назвати сприятливою, особливо в демографічному сенсі, щодо потреб утворення сімей, народження та відтворення населення в цілому.

Розглянемо статистичні дані, що характеризують кількість молоді та її склад за статтю та віком. Так, на початок 2021 року кількість молодих людей віком від 14 до 34 років в Україні становила 10 262,9 тис.4, що майже на 30% менше, ніж у перші роки нового тисячоліття та на 26% менше, ніж у 2011 році. не перевищує 25 %, тоді як у першому десятилітті нового століття він коливався від 20 до 31%. Населення України з кожним роком значно скорочується, це відбувається майже у всіх вікових групах, але темпи зменшення молоді за останні п'ять років вищі, ніж в інших вікових групах(рис. 2.1).

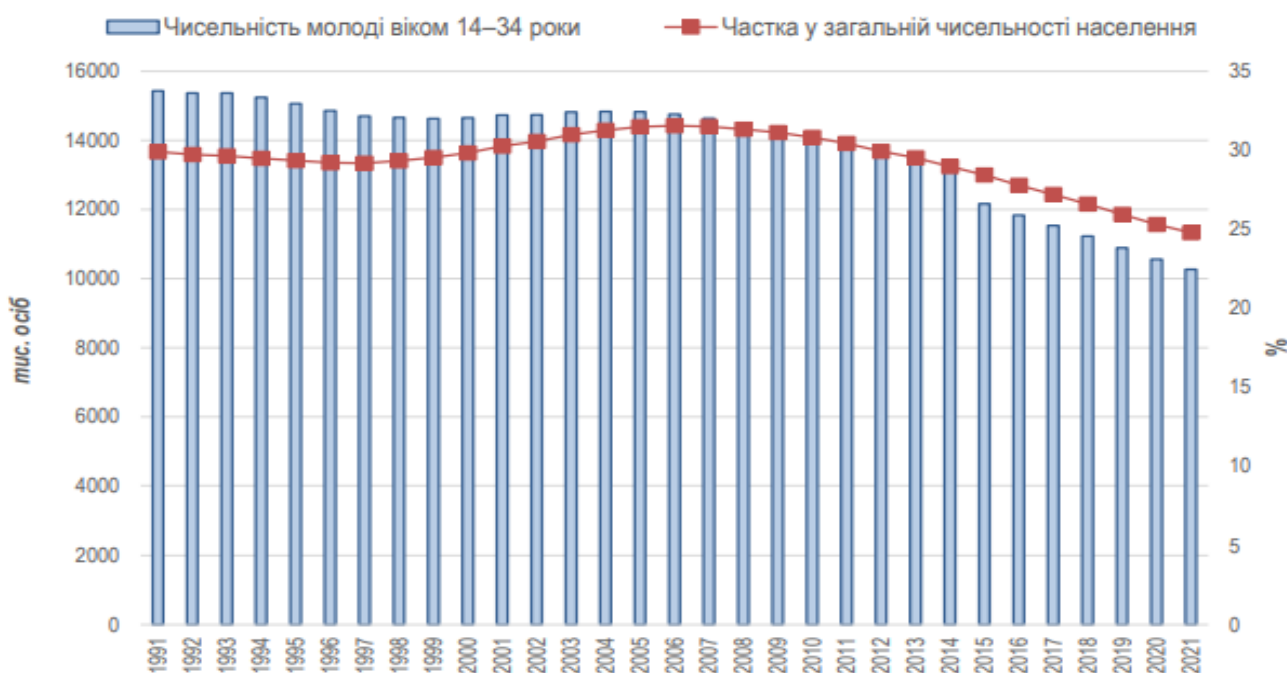

Рис. 2.1 - Чисельність молоді віком 14–34 роки та її частка у загальній чисельності населення України у 1991–2021 рр.

* * Станом на початок року; 2015–2021 рр. – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь. Джерело: складено за даними Державної служби статистики України; 2002 р. – за даними Всеукраїнського перепису населення станом на 05.12.2001 р.

Дві третини молоді України проживає в міських агломераціях (6 933 200 осіб), а третина — у сільській місцевості (3 329 700 осіб). Частка молоді в міському населенні у 2021 році становить 24,1%, що трохи перевищує

відповідну частку в сільській місцевості: 26,2%. Короткий період зростання чисельності молоді в міських агломераціях (2000-2005 рр.) змінився тривалим періодом спаду (2006 р. по теперішній час). За останні шість років (без Автономної Республіки Крим та м. Севастополя) кількість молоді в міських поселеннях зменшилася на 18,2%.

Темпи зменшення кількості сільської молоді були меншими, ніж в інших вікових групах сільського населення, тому частка молоді тут зростала повільно до 2011 року, незважаючи на скорочення абсолютної кількості молоді у 2006-2011 роках.

З 2012 року кількість молоді у сільській місцевості зменшилася майже на 10% порівняно з 2015 роком. В Україні загальна кількість молоді у 2021 році на тисячу молодих жінок становила 1050 чоловіків: у містах – 1029, у сільській місцевості – 1096 У всіх молодих вікових групах, за винятком 30-34 років у містах, спостерігається «надлишок» чоловіків. Ситуація збалансування кількості статей у закладах різного типу має певні відмінності. Зокрема, у міських поселеннях кількість чоловіків перевищує кількість жінок у наймолодшій групі молоді, а в сільській місцевості – у найстарших вікових групах від 25 до 29 років та від 30 до 34 років. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Співвідношення чисельності чоловіків і жінок молодіжних вікових груп населення за типом поселення в Україні на початок 2011 і 2021 років

Вікові групи, років	Припадає чоловіків на 1000 жінок					
	2011			2021 *		
	Всі поселення	Міські поселення	Сільська місцевість	Всі поселення	Міські поселення	Сільська місцевість
15-19	1050	1034	1082	1060	1050	1081
20-24	1045	1025	1093	1061	1060	1063
25-29	1034	1024	1062	1054	1032	1098
30-34	1000	976	1066	1036	995	1135

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України.

У більшій групі сільської молоді загострюється проблема браку дружин у чоловіків. У міських агломераціях найбільші вигуки жінок про жінок у 2021 році прощаються з групою 20-24 років тому, і ми зможемо побачити їх у групі молоді. .

Відмінності між закладами в гендерних відносинах формуються переважно під впливом освітньої міграції, оскільки в нашій країні традиційно серед студентів переважають дівчата, які мігрують до міст у віці вищої освіти і залишаються там здебільшого погоду частина.

Молодь охоплює досить вагомий віковий діапазон: до цієї категорії входять як підлітки, так і зрілі люди за віком і соціальним віком, від 30 до 34 років. Аналіз вікової структури молоді та її сучасної еволюції свідчить про перерозподіл чисельності молоді в Україні «на користь» старших вікових груп. Зменшення участі наймолодшої молоді серед усіх їх груп у 2011-2017 рр. показує рис. 2.2.

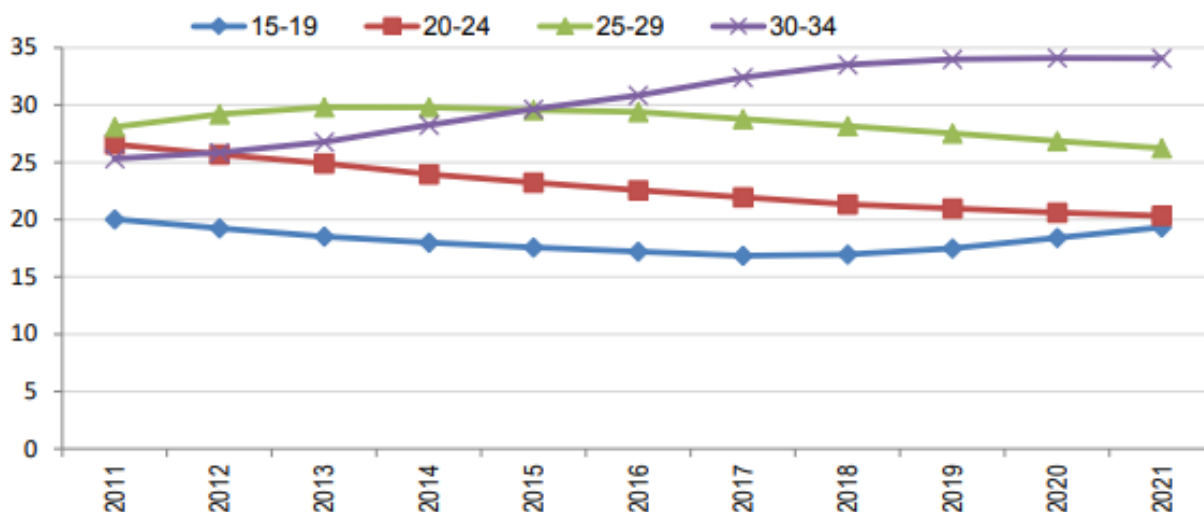

Рисунок 2.2 - Частка окремих вікових груп молоді в загальній її чисельності в Україні у 2011–2021 рр.

* * Станом на початок року; 2015–2021 рр. – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь.

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України.

Нижча частка людей у віці 15-19 років у 2016-2018 роках була пов'язана з надзвичайно низькою народжуваністю в Україні на початку століття. Незначне збільшення кількості молоді від 15 до 19 років (відповідно

їх частки серед молоді) за останні роки свідчить про зміну тенденцій народжуваності на початку століття. Частка 20-24-річних та 25-29-річних протягом останнього десятиліття неухильно зменшується.

Значних змін зазнала група 30-34 років: у 2011 році їхня участь становила 25,3%, а в 2021 році вона зросла в 1,3 рази і тепер охоплює більше третини всієї молоді (34,1%). Хоча представники цієї групи народилися в період падіння народжуваності, їх рівень в Україні на той час був значно вищим, ніж у 90-х роках ХХ століття, і на початку ХХІ ст.

Як у міських поселеннях, так і в сільській місцевості відбуваються структурні зміни у складі вікових груп молоді. Як наслідок, вікова структура молоді стає досить непропорційною в міській та сільській місцевості.

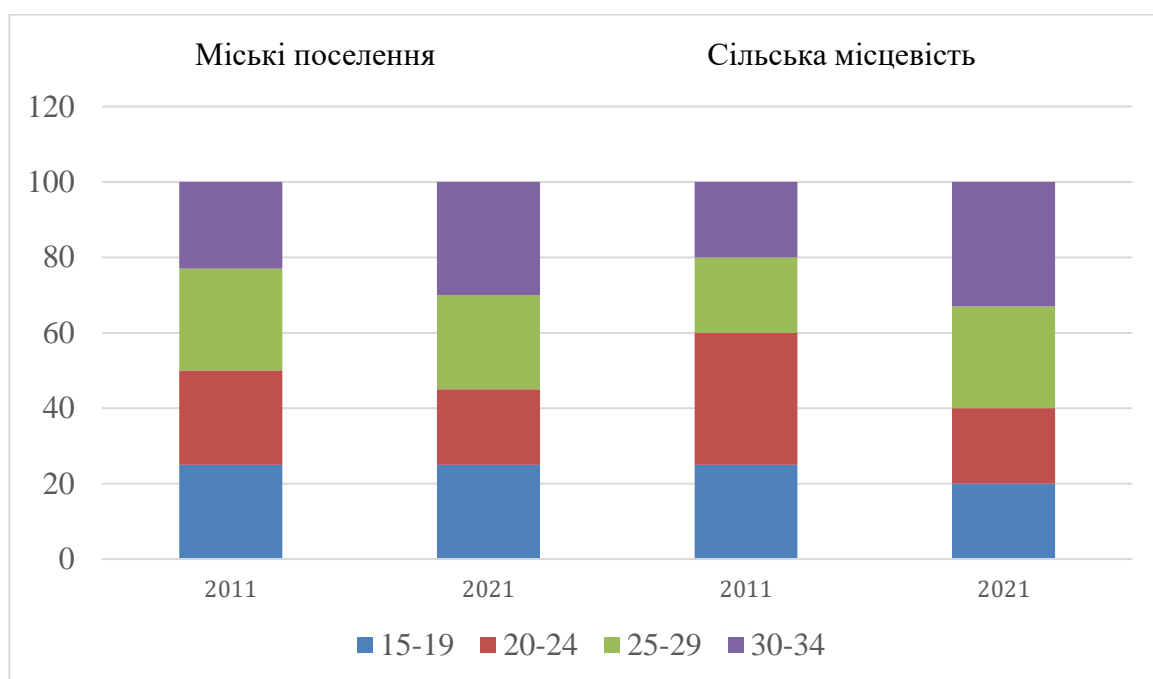

Рисунок 2.3 - Розподіл міської та сільської молоді віком 15–34 роки за окремими віковими групами в Україні на початок 2011 і 2021 років*, %

* 2021 р. – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь.

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України.

Значно зросла питома вага групи молоді віком 30–34 роки (у міських поселеннях її частка вже перевищує 35%, у сільській місцевості вона

становить 31,7%), натомість істотно зменшилася питома вага осіб віком 20–24 роки (рис. 2.3).

Більш деталізоване уявлення про сучасний демографічний склад молодіжних контингентів і його відмінності в міських поселеннях та сільській місцевості України дає піраміда статево-вікового складу молоді за однорічними віковими групами (рис. 2.4).

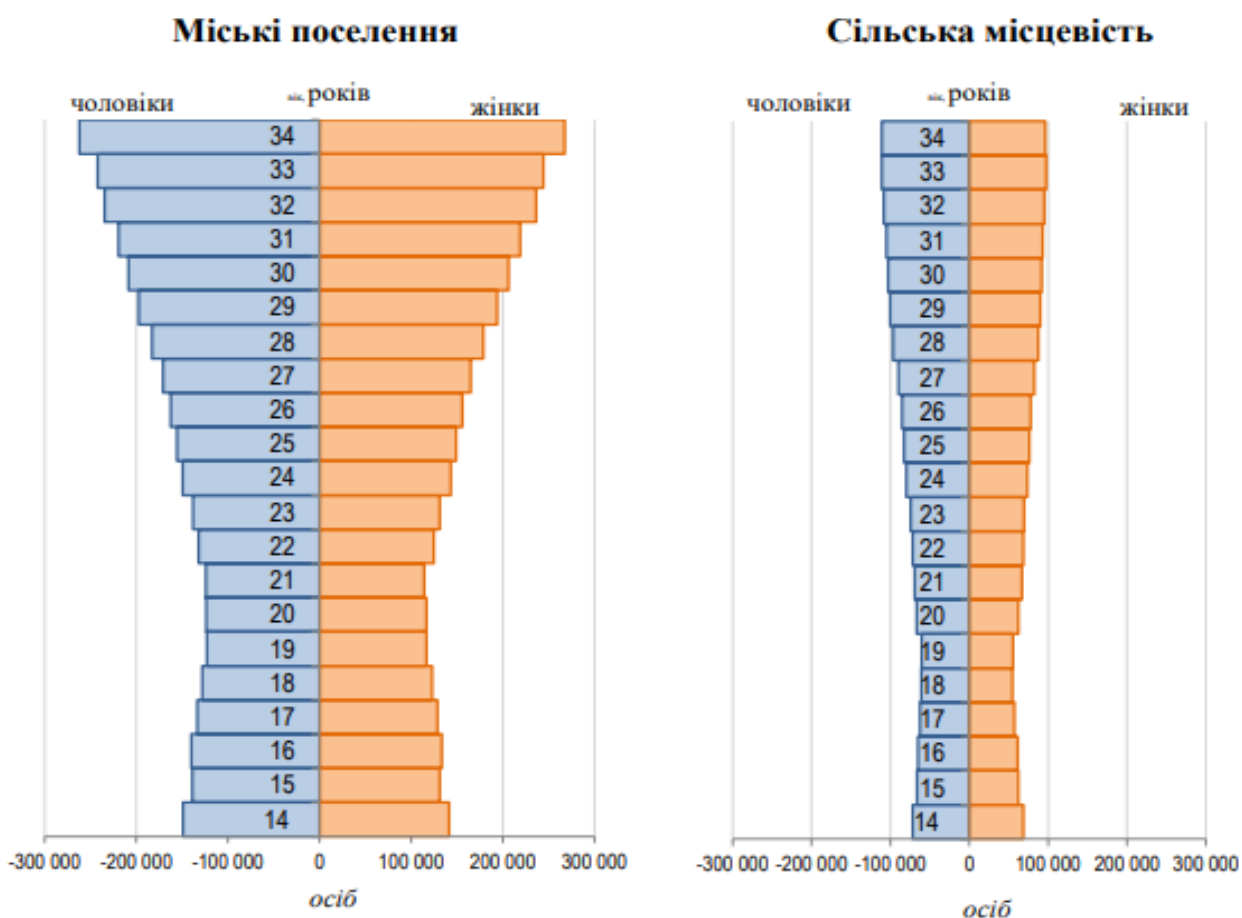

Рисунок 2.4. Піраміда статево-вікового складу молоді в Україні за типом поселення на початок 2021 р.* , осіб

* 2021 р. – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь.

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України.

В Україні у 2011–2012 рр. підвищилась народжуваність. 2012 р. став роком найвищої народжуваності перших десятиліть XXI ст. – загальний показник склав 1,53 живонароджених у розрахунку на одну жінку. У сільській місцевості показник навіть наблизився до рівня, необхідного для

простого відтворення населення – до 1,87 живонароджених на 1 жінку, в той час як у міських поселеннях залишався доволі низьким – 1,39.

У 2020 р. народилося 293,4 тис. дітей, що на 15,4 тис. осіб (або на 5,0%) менше, ніж у попередньому 2019 р., та 198,0 тис. (або на 40,3%) менше, ніж у 2012 р. (без урахування Автономної Республіки Крим і м. Севастополь). За увесь період незалежності України кількість новонароджених у 2020 р. була найменшою (рис. 2.5). Згідно даним Державної служби статистики України у 2020 р. сумарний показник народжуваності становив 1,22 новонароджених у розрахунку на 1 жінку.

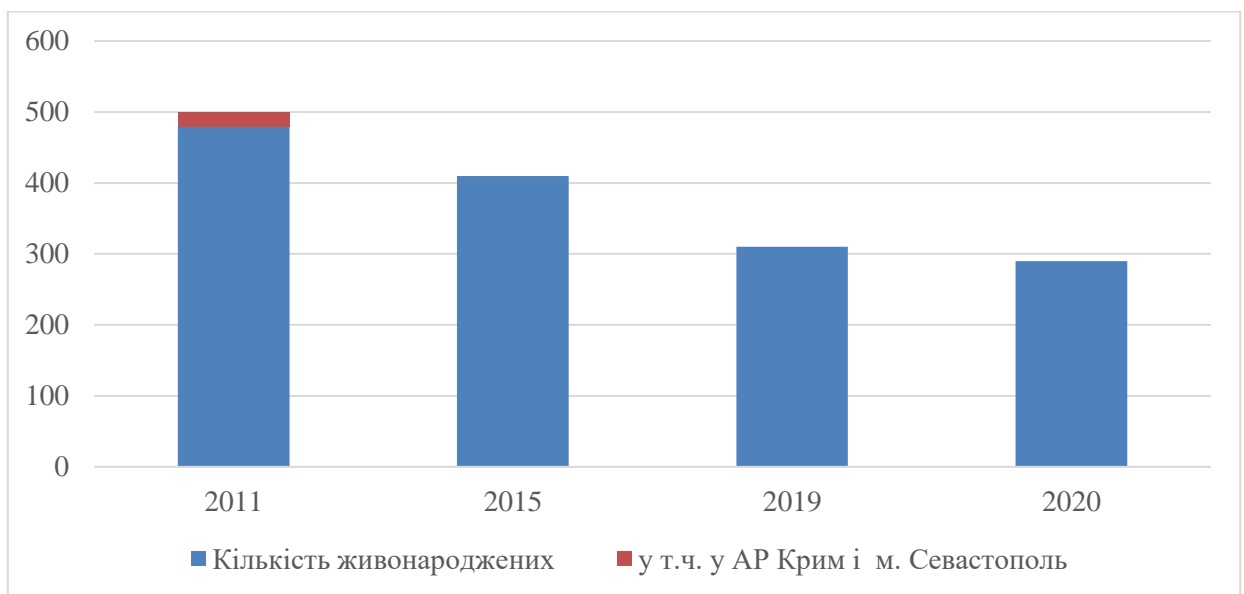

Рисунок 2.5. Кількість новонароджених і сумарний показник народжуваності в Україні у 2011–2020 рр.*

* Сумарний показник народжуваності: 2014 р. – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь, тимчасово непідконтрольних Уряду України територій Донецької та Луганської областей; 2015–2020 рр. – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь, даних щодо Донецької та Луганської областей.

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України.

Україна знову стала країною з найнижчим рівнем народжуваності серед європейських країн. У 2020 р. порівняно з 2012 р. зменшився сумарний показник народжуваності на 20,5%.

Нині народжуваність серед молодших контингентів жінок дітородного віку знижується більше, ніж серед старших (рис. 2.6). За останнє десятиліття

найбільше знизилася народжуваність жінок віком від 15 до 19 років: у 2020 році цей показник був у 1,8 рази нижчим, ніж у 2011 році, і становив 15,8%. Протягом 2016-2020 рр. найвищу репродуктивну активність мали жінки віком від 25 до 29 років, різниця між народжуваністю жінок 20-24 років (лідери за народжуваністю до 2011 року) та жінок 25-29 років зростала неухильно, в основному за рахунок більш швидкого зниження народжуваності між молодшою з цих двох груп жінок.

Так, у 2011-2020 роках народжуваність жінок у віці від 20 до 24 років знизилася на 26,1%, а у жінок віком від 25 до 29 років – на 14,5%. Рівень народжуваності у жінок у віці від 30 до 34 років знижується ще повільніше.

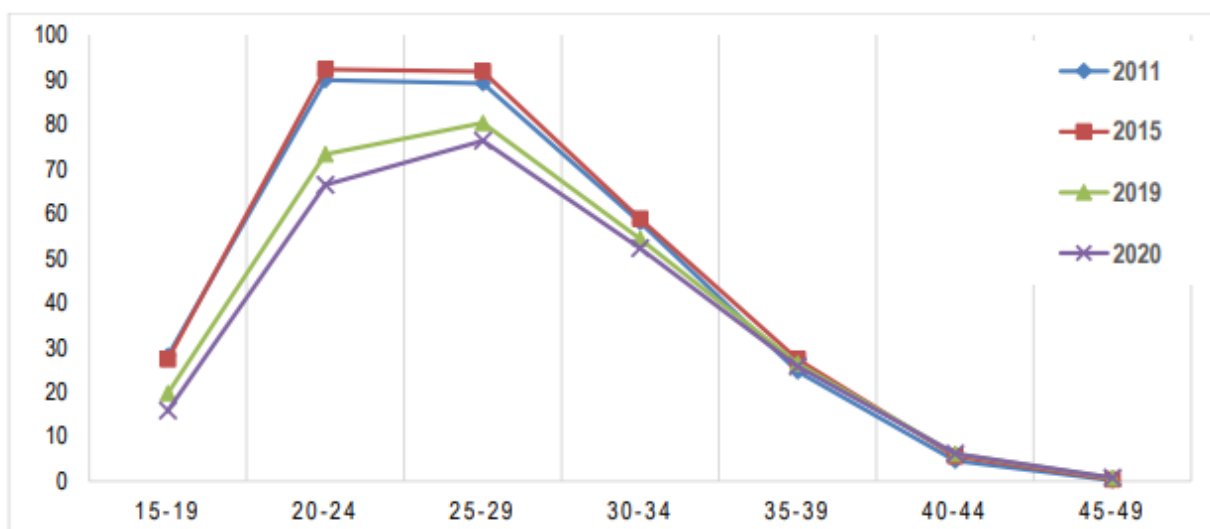

Рисунок 2.6. Вікові коефіцієнти народжуваності в Україні у 2011, 2015, 2019 і 2020 роках на 1000 жінок відповідного віку*

* 2015–2020 рр. – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь, даних щодо Донецької та Луганської областей.

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України.

Частка дітей, народжених у всіх молодих жінок у віці 15-34 років, у 2020 році становила 83% від усіх новонароджених, тоді як у 2011 році – 90% і на початку ХХІ століття. наблизився до 95%. Цей факт свідчить про безперервне старіння материнства, коли народження дитини відкладається на старість. Ця тенденція спостерігається як у містах, так і в селищах, але темпи

змін різні. Зокрема, у сільській місцевості частка молодих жінок, народжених у 2020 році, досягла 88%, а в містах – 80%.

Крім того, першими у сільській місцевості продовжують народжувати дітей у віці від 20 до 24 років: у 2020 році народжуваність цих жінок була майже на 8% вище, ніж у 25-29 років. У міських агломераціях «провідна» вікова зміна відбулася у 2009 році, і в 2020 році рівень народжуваності жінок у віці від 25 до 29 років був майже на 36% вищим, ніж у молодших жінок віком від 20 до 24 років. Протягом останнього десятиліття в умовах загальної тенденції зниження репродуктивної активності зберігаються особливості вікового профілю народжуваності, характерні для міських агломерацій та сільської місцевості (рис. 2.7).

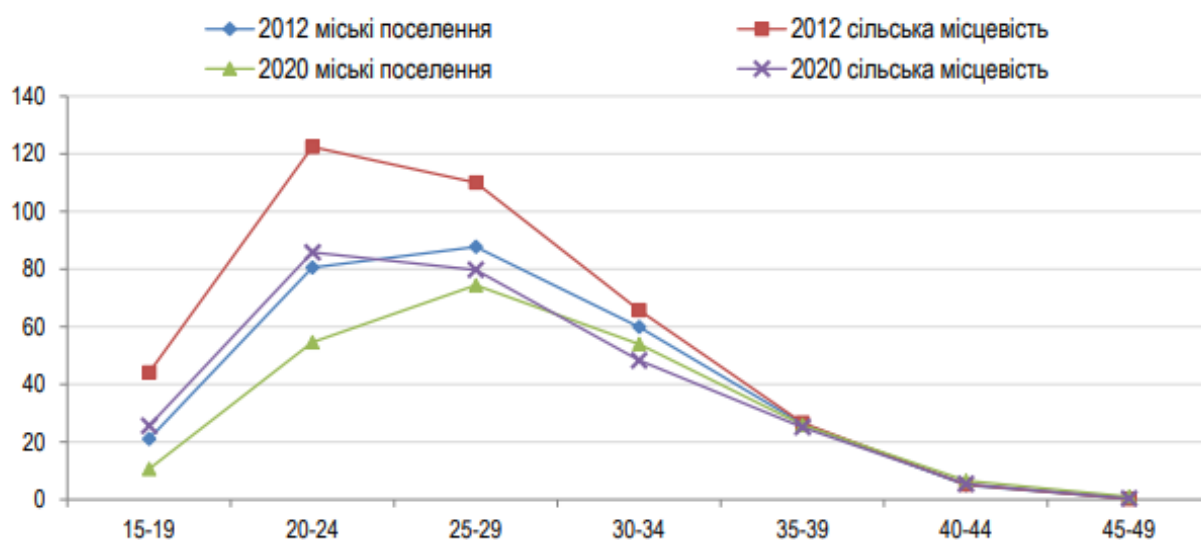

Рисунок 2. 7. Вікові коефіцієнти народжуваності в міських поселеннях і сільській місцевості України у 2012 і 2020 роках на 1000 жінок відповідного віку*

* 2020 рр. – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь, даних щодо Донецької та Луганської областей.

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України.

Зазначимо, що у 2020 році народжуваність жінок у віці 20-24 роки була на історично низькому рівні: порівняно з 2000 роком цей показник зменшився в 1,4 рази. За статистикою можна дізнатися, скільки дітей народилося у батьків до 35 років. Виявилося, що в сім'ях з матір'ю та

батьком у віці від 15 до 34 років народжується близько 60% всіх дітей, народжених у 2020 р. Якщо розглядати окремо чоловіків, то 63% всіх народжених були у віці до 35 років. . Слід визнати, що статистика по батькам має багато недоліків, зокрема, для кожного десятого новонародженого невідомий вік батька (для матерів відповідний показник становить 0,15%).

Частка народжених матерів, які не перебувають у офіційно зареєстрованому шлюбі, майже не змінилася, зараз вона становить 20,5% від загальної кількості народжених. Серед жінок у віці до 35 років, які народили у 2020 році, 19,6% не перебували в офіційному шлюбі (18,4% у містах і 21,6% у сільській місцевості). Дитяча смертність. Україна є однією з країн з високим рівнем передчасної смертності за європейськими мірками. У 2020 році в Україні померло понад 12,5 тисяч молодих людей у віці від 15 до 34 років: майже 9,5 тисяч чоловіків і понад 3 тисячі жінок. Смертність юнаків значно перевищує смертність молодих жінок: у 2,3 рази - у віці від 15 до 19 років; майже в 3,5 рази - між 20-24 роками і в 3 рази - між 25-35 роками.

Смертність молоді у сільській місцевості вища, ніж у містах. Рівень смертності сільського населення у віці від 15 до 35 років у середньому на 1/5 вище, ніж у сільських жителів того ж віку. У цей період найбільше знизився рівень смертності у вікових групах 20-24 роки та 25-29 років: у середньому майже на 2/5 серед жінок і 1/3 серед чоловіків. Знизився і рівень смертності (у 2020 р. порівняно з 2010 р.): серед чоловіків від 30 до 34 років менше ніж на 1/3, дівчат від 15 до 19 років, жінок від 30 до 34 років на 1/4, молоді від 15 років до 19 років - мінімальна, 1/10.

Однак поки що рівень смертності неповнолітніх в Україні значно вищий, ніж в ЄС. Так, смертність молодих чоловіків 15-30 років в Україні в 1,5 рази вища, ніж в ЄС, а жінок – на третину. Нинішня ситуація спонукає до подальших досліджень та створення резервів зниження передчасної смертності в ранньому віці.

Нині головною причиною смерті молодих людей у віці від 15 до 34 років є зовнішні причини – нещасні випадки, інтоксикації та травми, – яких

можна уникнути або хоча б мінімізувати. В Україні дві смерті з п'яти людей у віці від 15 до 34 років – через зовнішні причини.

Міграція є важливим чинником еволюції чисельності та структури населення за статево-віковою ознакою. Проте додатна сальдо міграції останнього десятиліття в Україні не могла суттєво вплинути на загальне скорочення населення, оскільки воно менше природного скорочення (рис. 2.8).

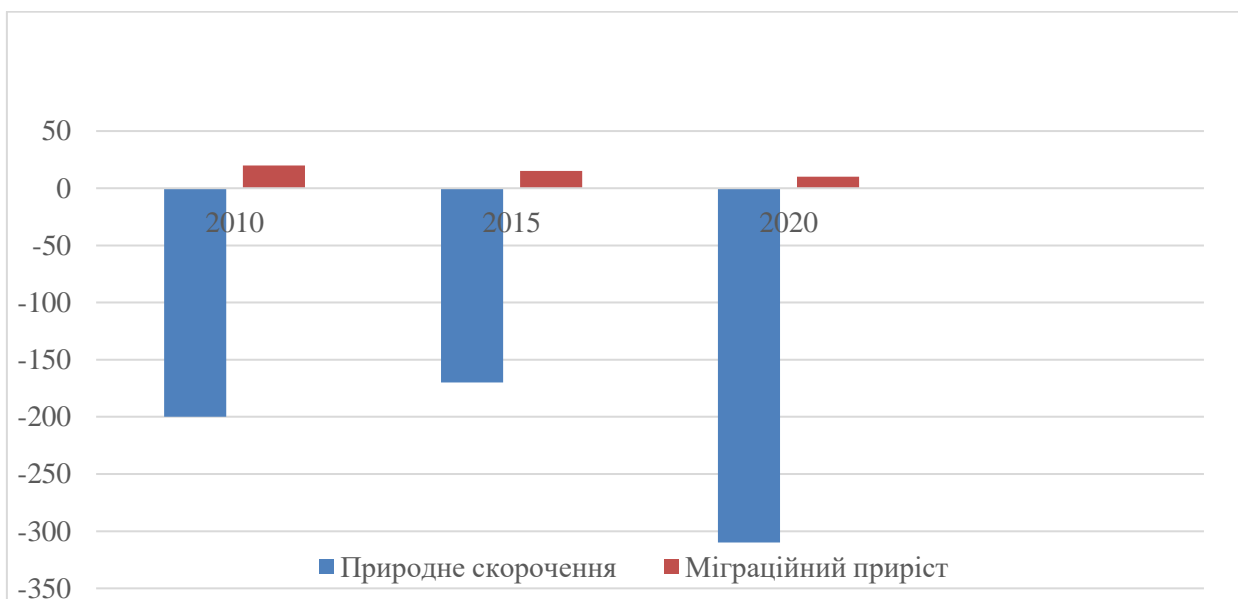

Рисунок 2.8 Міграційний приріст і природне скорочення населення України у 2010–2020 рр.* , тис. осіб

* У 2014–2020 рр. – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь, тимчасово непідконтрольних Уряду України територій Донецької та Луганської областей.

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України.

Активними учасниками міграційних процесів залишаються молоді люди. Водночас їх частка в усіх міграційних потоках істотно зменшилась: якщо у 2010 р. частка молоді віком 15–34 роки в Україні у міграційному обороті (сума усіх прибулих і вибулих, або валова міграція) сягала майже 65%, у 2013 р. – 63%, то у 2019 р. (у рік напередодні пандемії) вона знизилася до 50,6%, а у 2020 р. – до 48,9%. Міграційний приріст у 2019 р. на 79% забезпечувався саме завдяки молодим мігрантам, навіть у 2020 р. їх внесок у

приріст становив 52%, тоді як у 2010 р. він був не більше ніж третина. У міждержавному міграційному обороті частка мігрантів віком 15–34 роки у 2020 р. становила 62,7% (у 2019 р. – 63,3%).

У структурі міграційних молодіжних потоків помітно зростає частка осіб віком 30–34 роки, що відображає зростання питомої ваги представників цієї вікової групи у молодіжних контингентах всього населення країни і пов'язано з особливостями народжуваності тридцятирічної давнини. Водночас зменшується частка наймолодшої групи молодих мігрантів.

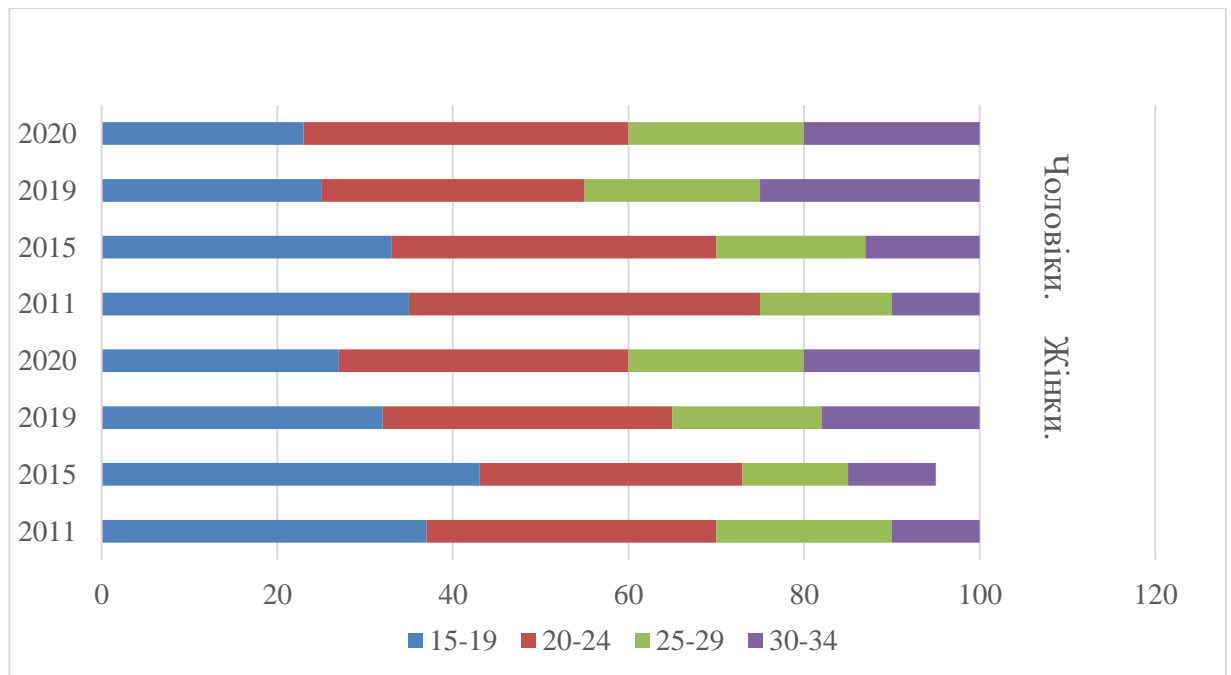

Рисунок 2.9. Розподіл молодих мігрантів віком 15–34 роки за віковими групами в Україні за усіма потоками серед жінок і чоловіків у 2011, 2015, 2019 і 2020 роках*

* У 2015–2020 рр. – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополь, тимчасово непідконтрольних Уряду України територій Донецької та Луганської областей.

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України.

Нині найважливішою групою в міграційних потоках молоді є мігранти віком від 20 до 24 років: за останні роки їхня участь коливається від 30 до 32%. Ці тенденції спостерігаються як у чоловіків, так і у жінок (рис. 2.9). До 2020 року група молодих підлітків була найбільш міграційною активністю, трохи нижче мігрантів у віці від 20 до 24 років. У 2020 році через

епідеміологічну загрозу інтенсивність міграції значно знизилася в усіх вікових групах, але була більш вираженою серед підлітків 15-19 років, що призвело до зниження показників їх прибуття/виїзду вперше до старшого сусіда. вікова група.

Міграційна активність молоді від 20 до 24 років у 1,4 рази більша, ніж у молоді 25-29 років. Частка міждержавної міграції в загальних потоках у 2020 році становила 5,3%. Для порівняння: у 2010 та 2011 роках відповідна частка становила 3,5%, у 2012 – 6,5%, у 2019 – 6,4%. Існують також значні відмінності в структурах за віковими групами прибуття та вибуття у міждержавній міграції: серед молодих мігрантів, які виїхали, частка 15-19-річних не досягає 10%, а серед тих, хто прибув 2 роки тому, 5- 3 рази. Загалом, якщо ми розглянемо всі міграційні потоки, жінки більш схильні до міграції, ніж чоловіки. Так само відбувається і з контингентом молодих мігрантів, серед яких, зокрема, у 2020 році 58,4% становили жінки. Чоловіки більш активні в міждержавній міграції, серед молодих мігрантів більший гендерний розрив. У 2015 році кількість міждержавних чоловіків-мігрантів була вдвічі більше, ніж жінок-мігрантів, а в 2020 році навіть у 2,4 рази. У 2020 році молоді мігранти-чоловіки склали 41% міграційного зростання міждержавних переміщень.

В процесі розробки державної політики щодо залучення молоді до суспільного життя, формуванні стратегії розвитку її напрямів необхідно враховувати такі фактори як: чисельність молоді, вікові показники, розподіл міської та сільської молоді, показник народжуваності, міграційний приріст і природне скорочення молодіжного контингенту, адже вони безпосередньо мають вплив на молодіжну політику.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

3.1. Пріоритетні напрями розвитку державної політики щодо соціалізації та інтеграції дітей та молоді в суспільні процеси

Здійснення державного управління процесом сприяння зайнятості молоді на сучасному етапі розвитку країни є якісним індикатором ефективності державної соціально-економічної політики. Головним завданням державного управління процесом зайнятості населення сьогодні має стати переорієнтація курсу вирішення соціальних проблем на розширення ринку праці, а це вимагає чіткої організації допомоги в наданні або пошуку роботи усім, хто бажає працювати. Зміст діяльності органів державного управління із здійснення політики зайнятості населення повинен відображати весь спектр активних і пасивних заходів держави на ринку праці і застосовувати найбільш ефективні методи і способи державного управління з врахуванням особливостей конкретного регіону.

Здійснення політики сприяння молодіжної зайнятості у Хмельницькій області місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, Хмельницьким обласним центром зайнятості та іншими суб'єктами ринку праці повинно будуватися за такими принципами:

- 1) підпорядкованості вимогам розвитку суспільства, економіки;
- 2) пріоритетності заходів, які забезпечують соціально-політичну стабільність у суспільстві;
- 3) створення економічних умов для гідного рівня добробуту людей;
- 4) усунення або мінімізація нерівності в одержанні і збереженні роботи, рівня життя, що виникають з причин інвалідності, сімейних обставин й інших об'єктивних факторів тощо.

Одним із напрямів розвитку молодіжної політики є розвиток молодіжної інфраструктури, окремим завданням якої є регулювання

молодіжної зайнятості в регіоні. Для підвищення ефективності молодіжної інфраструктури в Україні доцільно також розробити дієву систему регулювання молодіжної зайнятості в регіоні (рис. 3.1).

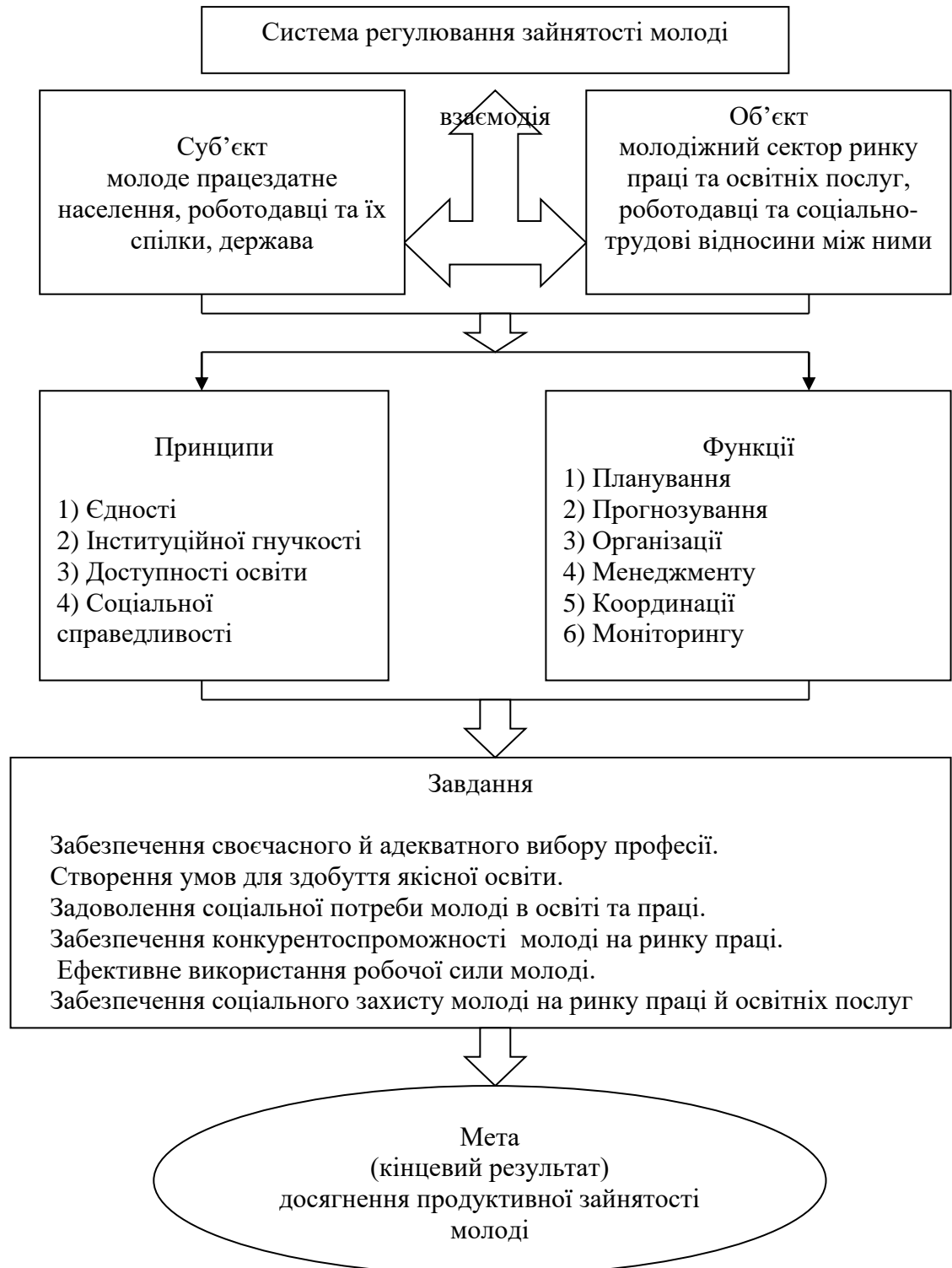

Рис. 3.1. Рекомендована схема системи регулювання зайнятості молоді

Примітка: Складено автором.

Вирішення проблем молодіжної зайнятості має відбуватись за допомогою визначення та обґрунтування напрямів політики зайнятості. На нашу думку, до пріоритетних напрямів здійснення політики сприяння молодіжної зайнятості у Хмельницькій області слід віднести:

1) Створення обласних молодіжних центрів праці в рамках обласних центрів зайнятості. Загалом центри повинні мати можливість підтримувати роль молоді, допомагати їй проводити більше вільного часу, сприяти молодіжним ініціативам у сфері праці, навчання та перепідготовки.

Центри працюватимуть з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, установами, освітою, охороною здоров'я, соціальним захистом, культурою, правоохоронними органами, службами зайнятості, бізнесом, громадськими організаціями та об'єднаннями громадян.

Основними завданнями центрів будуть:

- гарантувати права та інтереси молодих громадян на ринку праці;
- сприяння працевлаштуванню, навчанню, перепідготовці та оновленню молоді;
- організація зайнятості молоді у позашкільну роботу;
- участь молоді у підприємницькій діяльності, створення належних умов для ефективної діяльності та розвитку молодіжного підприємництва;
- пропонувати молоді послуги, пов'язані з профорієнтацією та підготовкою до нової професії;
- вивчення та поширення передового національного та міжнародного досвіду у сфері працевлаштування та навчання молоді.

Центри відповідно до покладених на них завдань:

- створити бази даних про молодих людей, які звернулися до центру щодо працевлаштування, та пропозицій роботи для молоді в компаніях регіону та за кордоном;
- брати участь у вивченні ринку праці в регіоні;

- підбирати роботу для молодих громадян, які знайшли роботу;
- знайти місце роботи учнівським і студентським трудовим загонам (бригадам), молодіжним трудовим об'єднанням та допомогти в організації їх діяльності;
- надавати інформацію про освіту чи професію, зайнятість, ситуацію на регіональних ринках праці, діяльність молодіжних організацій, центрів науково-технічної та художньої творчості, культурно-освітню діяльність;
- забезпечувати участь у громадських роботах учнівської та студентської молоді у позакласній роботі;
- зміцнювати міжнародні зв'язки для сприяння освіті молоді, стажування та стажування за кордоном;
- сприятиме створенню молодіжного бізнесу шляхом надання юридичних та інших консультаційних послуг, послуг з відкриття поточних рахунків у банках, підготовки установчих документів тощо. ;
- організовувати професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації молоді; організовувати семінари, тренінги, у тому числі з сучасних методів саморегулювання, самонавчання та самовдосконалення, основ підприємництва, інших галузей знань, що сприяють вирішенню проблем зайнятості та працевлаштування молоді;
- організовує та проводить профорієнтаційну роботу із зацікавленими навчальними закладами, установами та організаціями;
- організовувати консультації для молоді з економічних, фінансових, правових та інших питань;
- залучатимуть молодь до участі в різноманітних фестивалях, культурних акціях, олімпіадах тощо, які відповідають меті діяльності центру;
- будуть займатися організацією ярмарків, виставок товарів, вироблених молоддю;
- здійснюватимуть посередництво у працевлаштуванні молоді на роботу за кордоном, за умови отримання відповідної ліцензії;

- сприятимуть організації внутрішнього, іноземного та зарубіжного туризму.

Практика функціонування таких центрів у Вінницькій, Волинській, Київській, Львівській, Рівненській, Тернопільській свідчить про успішність їхньої діяльності у сфері забезпечення молодіжної зайнятості.

Таким чином, створення обласних молодіжних центрів праці дасть змогу покращити ситуацію в сфері подолання молодіжного безробіття, сприятиме підвищенню мотивації молодих людей до самозайнятості та самоосвіти, забезпечить здійснення заходів в сфері культурного розвитку та соціального становлення молоді особистості.

2) Розвиток підприємницької ініціативи економічно активного молодого населення. Не зважаючи на всі позитивні зрушення, що відбулися протягом дії Регіональної програми підтримки малого підприємництва в областях на існують проблеми, що стримують розвиток підприємництва області:

- недостатній рівень реального партнерства між бізнесом, органами місцевого самоврядування та виконавчої влади;

- практично повна відсутність матеріально-технічної, перш за все, фінансової підтримки підприємництва з боку органів влади, відсутність налагодженої системи гарантій і страхування кредитних і інвестиційних ризиків;

- диспропорція у структурі малого бізнесу за сферами економічної діяльності - найбільша частина підприємств припадає на підприємства торгівлі; ремонту автомобілів, побутових послуг та предметів особистого вжитку;

- нерівномірність розвитку бізнесу по територіях області через недостатній розвиток інфраструктури підтримки підприємництва, особливо у сільській місцевості;

- недоступність довгострокового кредитування, що стримує розвиток виробничої сфери, труднощі з одержанням зовнішнього фінансування через високі відсоткові ставки на банківські кредити;

- недостатність фінансування районних, місцевих програм підтримки малого підприємництва;

- значна «тінізація» виробництва і доходів.

3) Стимулювання зацікавленості роботодавців у створенні нових робочих місць шляхом:

- активізації співпраці виконавців регіональних цільових програм і державної служби зайнятості з метою укомплектування безробітними створених робочих місць;

- запровадження стимулів зацікавленості роботодавців у створенні нових робочих місць шляхом надання податкових та інших пільг.

- розробки механізму зацікавленості роботодавців у створенні нових робочих місць.

4) Підвищення рівня зайнятості сільського молодого населення шляхом:

- розширення можливостей реалізації продукції особистих селянських господарств;

- сприяння розвитку мережі сільськогосподарських виробничих і обслуговуючих кооперативів для забезпечення заготівлі, зберігання, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції;

- розвитку транспортної, сервісної та соціальної інфраструктури в сільській місцевості для стимулювання зацікавленості інвесторів;

- сприяння розвитку екологічного (зеленого), сільського туризму, народних художніх промислів, рекреаційно-туристичного підприємництва в сільській місцевості;

- стимулювання зацікавленості молоді у працевлаштуванні в сільській місцевості шляхом забезпечення молодих спеціалістів безкоштовним житлом чи наданні пільг в оплаті житлово-комунальних послуг.

5) Реформування системи підготовки кадрів шляхом:

- забезпечення системного прогнозування потреб економіки та соціальної сфери у кваліфікованих кадрах;
- забезпечення відповідності рівня підготовки кадрів потребам соціально-економічного розвитку регіону;
- удосконалення методів профорієнтаційної роботи з молоддю, підвищення зацікавленості молоді до оволодіння робітничими професіями;
- забезпечення систематичного інформування молоді щодо можливостей працевлаштування;
- розвитку системи початкової професійної підготовки учнівської молоді за робітничими професіями.

б) Сприяння зайнятості осіб, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці, шляхом:

- стимулювання зацікавленості роботодавців у працевлаштуванні на перше робоче місце за отриманою професією (спеціальністю) насамперед молоді та осіб з інвалідністю, осіб інших соціально вразливих верств населення;
- застосування гнучких умов трудового договору для молодих осіб з інвалідністю;
- сприяння підвищенню рівня охоплення професійним навчанням молодих осіб з інвалідністю;
- обладнання дитячих куточків на підприємствах де працюють матері, які не мають змоги влаштувати дитину в садочок;
- створення необхідних умов праці для молодих осіб з інвалідністю тощо.

7) Забезпечення соціального партнерства всіх суб'єктів ринку праці.

Лише безперервна взаємодія та партнерство усіх суб'єктів ринку праці сприятиме проведенню ефективної послідовної політики в сфері регулювання молодіжної зайнятості.

Для підвищення ефективності молодіжної політики в Хмельницькій області пропонуємо використати модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації розроблену Міністерством молоді та спорту разом із представниками державного та громадського секторів, місцевого самоврядування, експертами, молодіжними лідерами (рис.3.2).

Рис.3.2. Модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації

Примітка. Джерело: [43].

Модель подана на рис.3.2 формує новий підхід – від «роботи з молоддю» до «молодіжної участі» та ґрунтується на міжсекторальній взаємодії і враховує територіальні особливості молодіжної роботи відповідно конкретних потреб молоді.

Отже, на національному рівні центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію молодіжної політики, є

Міністерство молоді та спорту, яке в умовах децентралізації має виконувати такі функції:

- нормативно-правове забезпечення;
- формування стратегії розвитку та пріоритетних напрямів молодіжної політики;
- забезпечення підвищення кваліфікації молодіжних працівників;
- методична підтримка з урахуванням міжнародного досвіду та кращих практик;
- фінансування або сприяння в залученні фінансових коштів на реалізацію програм, проектів тощо [43].

На регіональному рівні модель має відповідати за реалізацію молодіжної політики в рамках підходів, запропонованих на національному рівні, зокрема в межах Державної програми «Молодь України». На своєму рівні також можуть бути розроблені та ухвалені регіональні програми, орієнтовані на потреби молоді, з урахуванням місцевих особливостей.

Місцевий рівень характеризується тим, що децентралізація передбачає збільшення відповідальності на місцях, перегляд можливостей для реалізації молодіжної політики на місцевому рівні, відповідно функцій основних гравців.

Пропонуємо структурно-функціональну модель реалізації молодіжної політики на рівні громади, яка зосереджує увагу на тому, що молодіжна політика інтегрує в собі усі інші сфери відповідальності по роботі з молоддю: освіту, працевлаштування та ринок праці, культурний розвиток, соціальний захист тощо.

Для ефективною реалізації молодіжної політики в громаді важливо передбачити: необхідну інфраструктуру молодіжної політики, у тому числі її організаційне та фінансове забезпечення; забезпечення діяльності молодіжних центрів і молодіжних працівників; розвиток інститутів громадянського суспільства; міжгалузеву та міжсекторальну взаємодію у молодіжній роботі; оцінювання ефективності молодіжної роботи і звітування

перед громадою про стан роботи з молоддю; забезпечення умов молодіжної участі та молодіжного громадського контролю.

3.2. Сучасні механізми та інструменти участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики

Створення продуктивних робочих місць в Україні потребує як розвитку системи зайнятості, так і механізмів участі молоді у розробці та реалізації молодіжної політики. Одним із ефективних шляхів вирішення цієї та багатьох інших, у тому числі й професійних дисбалансів на ринку праці, є маркетинг праці, який використовується для регулювання ринку праці та формування молодіжної політики.

Товарифікація праці як обов'язковий елемент системи регулювання ринку праці дає змогу систематизувати й упорядкувати засоби та заходи, методи та форми роботи та спрямувати їх на загальну мету: навчання, утилізацію та безперервне навчання працівників, прийняття врахувати поточні та майбутні потреби економіки. склад працівників необхідного професійно-кваліфікаційного профілю, з одного боку, та ведення особи до оволодіння перспективною професією (спеціальністю), з іншого.

Відповідно до визначених цілей і напрямків основними завданнями маркетингу праці є:

- оцінка процесів і тенденцій ринку праці, а також прогнозування попиту та пропозиції робочої сили за професійними групами з метою розробки та впровадження заходів щодо їх збалансованості;

- інформувати суспільство, навчальні заклади, молодь, батьків учнів, органи влади про стан ринку праці, процеси та тенденції, що там відбуваються;

- профорієнтація шукачів роботи та молоді для оволодіння ремеслами та спеціальностями, які є затребуваними сьогодні та будуть у майбутньому;

- сприяти підготовці працівників з урахуванням мінливості поточних і майбутніх потреб ринку праці та підвищувати на цій основі їх конкурентоспроможність;

- сприяти працевлаштуванню безробітних на відповідну роботу відповідно до їхніх нахилів, здібностей та бажання отримувати певний рівень винагороди.

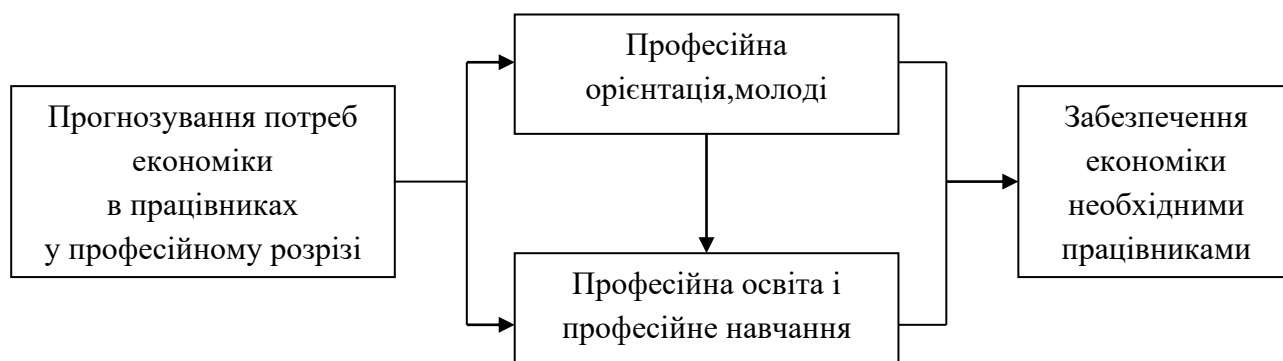

Рис. 3.3. Складові системи маркетингу робочої сили

Примітка: Складено автором.

Як показано на рис. 3.3 першою ланкою системи маркетингу робочої сили є прогнозування потреб ринку праці у працівниках у професійному розрізі. Результати такого прогнозування повинні лягти в основу профорієнтації та професійної підготовки незайнятого населення й молоді, вирішення інших аспектів державної політики зайнятості.

Проте, як свідчать результати аналізу, в нашій країні відсутнє якісне прогнозування параметрів попиту і пропозиції робочої сили у професійному розрізі. Це є однією із головних причин професійного дисбалансу між

попитом і пропозицією на ринку праці, неможливості працевлаштування за фахом для значної кількості випускників навчальних закладів.

Існуючу невідповідність між професійним вибором частини населення, перш за все молоді і незайнятих осіб, потребам суспільства в працівниках певних професій і спеціальностей, яка була виявлена в ході аналізу, здійсненого у розділі 2, наочно можна проілюструвати у вигляді пірамід (рис. 3.4).

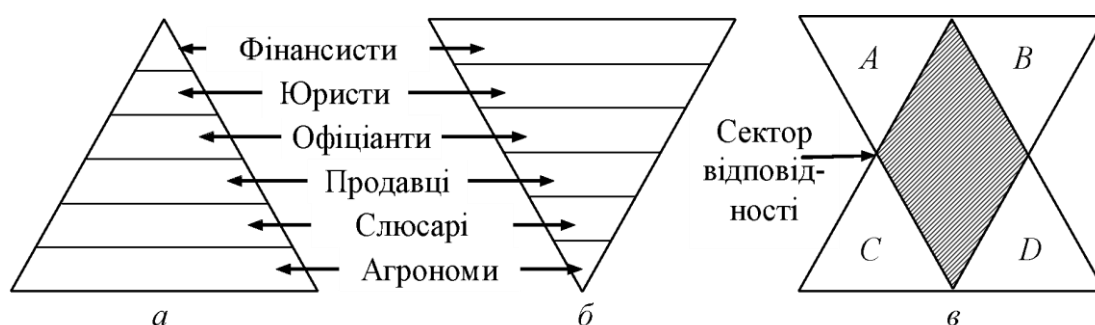

Рис. 3.4. Піраміди суспільного попиту на працівників, професійних намірів молоді і незайнятого населення: а – попит економіки на працівників у професійному розрізі; б – професійні наміри молоді і незайнятого населення; в – співпадіння потреб ринку праці у робочій силі та професійних намірів населення.

Примітка: Складено автором.

Професійні потреби ринку праці базуються на соціальних потребах великої кількості працівників «звичайних», «тихих» професій, а вершиною є потреба в працівниках «яскравих» професій (див. рис. 3.4 , га) . З іншого боку, професійні наміри населення, особливо молоді, утворюють перевернуту піраміду (див. рис. 3.4, б). В основі «блискучі» професії багатьох молодих людей, «звичайні», «стримані» професії утворюють вершину піраміди. Накладаючи ці піраміди одна на одну, отримуємо сектор, де вони перетинаються (заштрихований сектор на рис. 3.4, в).

Цей затінений сектор характеризує кількісні параметри збігу професійних потреб економіки з професійними намірами молоді та

безробітних громадян. Для людей, що належать до цієї галузі, переважаючими характеристиками є задоволеність роботою, творче ставлення до виконання виробничих функцій і, нарешті, високопродуктивна робота. У незатінених секторах пірамід потреби економіки не будуть задоволені людьми, які хочуть працювати за цими професіями та спеціальностями (нижня частина рис. 3.4, в), або професійні наміри людей не будуть задоволені пропозицією економіки на робочому місці професійно.).

Фактично навчальні заклади готують персонал як за ефективним попитом (заштрихований сегмент на рисунку 3.4), так і за неефективним (незаштриховані сегменти), що ще більше спричиняє дисбаланс на ринку праці. попит на ринку праці, а в сегментах С, D попит на робочу силу не буде задоволений її пропозицією.

Для збалансування попиту та пропозиції на ринку праці доцільно прогнозувати процеси на ринку праці. На регіональному рівні раз на два роки для визначення потреб у кадрах слід використовувати фокус-групи, які представляють собою групові інтерв'ю за заздалегідь розробленим сценарієм з невеликою групою (6-8 осіб) роботодавців, відібраних на певній основі. зокрема, галузь, розмір компанії, конкурентоспроможність товару тощо).

Щоб вдатися в деталі, щоб знати всі аспекти еволюції попиту та пропозиції робочої сили, скористайтеся методом поглибленого інтерв'ю, який є інтерв'ю один на один за заздалегідь розробленим сценарієм і складається з отримання детальних відповідей від роботодавців, не заповнивши офіційну анкету. Індивідуальні поглиблені співбесіди проводяться раз на два роки (жовтень непарних років) і дозволяють висловити думки, які роботодавець не хотів би обговорювати в групових дискусіях, щоб уникнути правового та соціального тиску, який заважає отримати відповідь. суспільного. думка. щирість. Ваша думка.

Регіональні та низові центри зайнятості, окрім опитувань роботодавців (телефоном та електронною поштою), фокус-груп та глибинних інтерв'ю, мають також використовувати адміністративну статистику, яку

традиційно збирають та узагальнюють центри. вибіркові опитування. про господарську діяльність населення, яку здійснюють органи статистики.

На основі аналізу результатів телефонних та електронних (поштових) опитувань, фокус-груп та глибинних інтерв'ю регіональні центри зайнятості повинні розробити припущення, припущення щодо потреби робочої сили у професійному плані, виявити дані та виявлені суперечливі думки. у дослідженні. На нашу думку, загалом методологічна схема прогнозування професійної сторони розвитку ринку праці має складатися з наступних етапів:

1) Збір і обробка первинної інформації.

2) Оцінка стану ринку праці в даний момент часу: склад зайнятого населення у територіальному, галузевому і професійному розрізі; наявність професійно-кваліфікаційних диспропорцій, професійний склад безробітного населення; кількісні дані про підготовку працівників за спеціальностями, попит на які значно перевищує пропозицію або не задовольняється.

3) Визначення переліку факторів, що впливають на зміни професійної складової ринку праці.

4) Обґрунтування методики дослідження впливу чинників попиту на робочу силу та її пропозиції у професійному розрізі, прийняття відповідних припущень.

5) Отримання вторинної інформації, аналітична обробка всієї сукупності даних.

6) Визначте тенденції та характер факторів, які формують попит і пропозицію робочої сили у професійному контексті в контрольний та прогнозний періоди.

7) Формування гіпотез, моделей (сценаріїв), методів прогнозування професійної складової розвитку ринку праці. Розробка відповідної концепції.

8) Розробка варіантів прогнозування професійної еволюції ринку праці (оптимістичні, песимістичні та дуже ймовірні).

Основним технічним засобом для проведення опитування та обробки результатів має стати єдина інформаційно-аналітична система регіональних центрів зайнятості ОВНС, в рамках якої необхідно розробити спеціальні інструменти, які узагальнюють інформацію та надають її в зручний спосіб для зручного використання.

За результатами прогнозування потреб економіки в спеціалістах, навчальні заклади, молодіжні соціальні служби, центри зайнятості мають використовувати різноманітні засоби інформування молоді, її батьків, педагогічних працівників та населення про поточний та ймовірний майбутній попит на ринках праці. . молодь, безробітні та активне населення.

З іншого боку, забезпечення освітніх закладів, органів виконавчої влади всіх рівнів цією інформацією дозволить обґрунтовано вибирати професії (спеціальності) для підготовки молоді, непрацюючих громадян, перепідготовки та підвищення кваліфікації дорослих (рис. 3.5).

Усвідомити баланс професійної кваліфікації між пропозицією та попитом на робочу силу на марші праці, що вимагає працевлаштування за професіями (фахівцями), які, швидше за все, не відповідають навичкам, схильностям, іншим кваліфікаціям, більше, ніж інші, необхідні на півдні Ринок праці. Це тріада «хочу — можу — мені потрібно», яку схематично можна зобразити рівностороннім трикутником (рис. 3.6, а), у якому кількісна подібність частин — компонентів тріади «потрібно», «Я можу» і «буду» - забезпечує збалансованість, збіг професійних потреб економіки з бажаннями та можливостями як особистості, так і окремої частини суспільства.

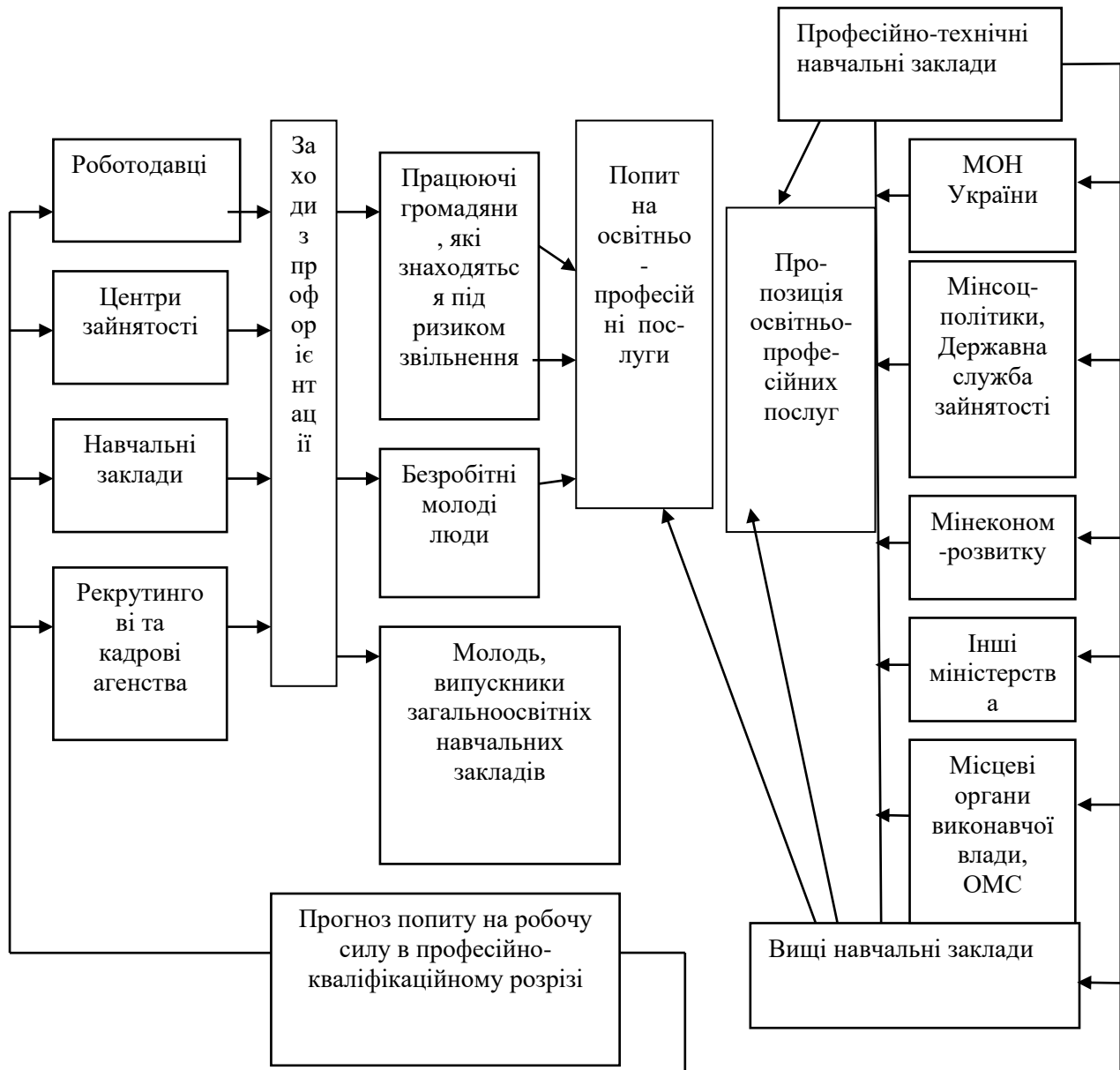

Рис. 3.5. Механізм формування професійно-кваліфікаційної збалансованості ринку освітніх послуг і ринку праці молоді.

Примітка: Складено автором.

Тобто, для забезпечення професійної рівноваги на ринку праці трикутник професійного вибору має бути рівнобічним (див. рис. 3.6, а). Якщо хоча б одна із сторін трикутника змінюється, наприклад, «потрібно» – від СА до СА', то рівновага порушується. Для її відродження необхідно відповідним чином змінити інші сторони трикутника «хочу» – до СВ', «можу» – до А'В'.

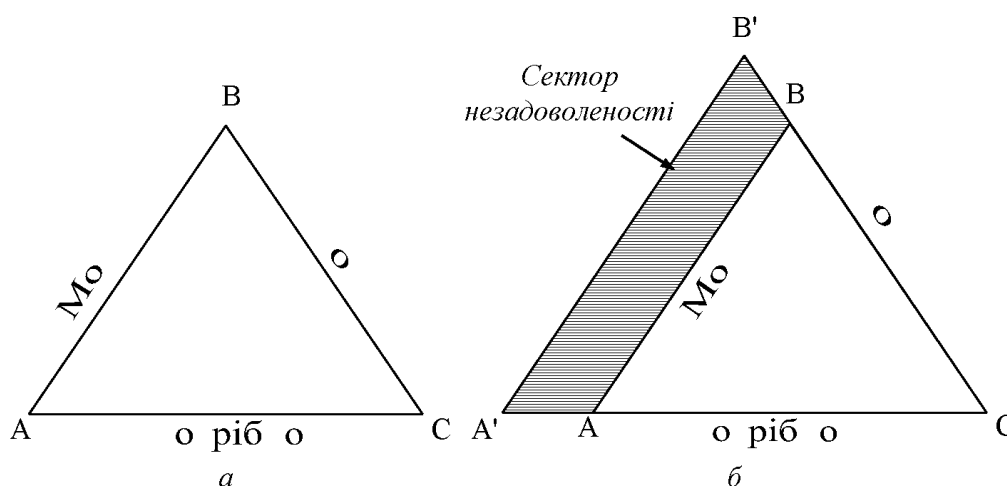

Рис. 3.6. Трикутник професійного вибору особи (авторська версія): а – у стані рівноваги; б – при порушенні рівноваги

Примітка: Складено автором за джерелом [54, с.43].

Складова «хочу» визначається внутрішнім світоглядом людини. Якщо робота, професія людини не відповідатимуть її бажанню, між ними виникатиме суперечність, конфлікт. На рис. 3.6, б це ілюструється «сектором незадоволеності» (заштрихований чотирикутник AA'B'B), який виник внаслідок перевищення складової «потрібно» над «хочу» і «можу». Зовнішнім проявом цього стане зростання плинності кадрів і зниження продуктивності праці через незадоволеність працівників своєю працею, невідповідність їх професійних якостей потребам економіки, скорочення можливості розвитку особистості, «психологічні бар'єри» на шляху підвищення професійної майстерності. Щоб мінімізувати незадоволеність людини (або групи людей) роботою, необхідно впливати на складові «хочу» і «можу» так, щоб за своїм розміром вони максимально відповідали складовій «потрібно».

Компонент «хочу» цієї тріади характеризує уявлення людини, особливо молоді (або безробітного), про свою майбутню роботу, види та характер бажаної роботи, професії, спеціальності. Цей компонент усієї тріади є найскладнішим. Він формується і змінюється під впливом десятків, якщо не сотень факторів і відносно незалежний від «потрібно» і цілком незалежний

від «можу», тому часто суперечить їм, порушуючи або порушуючи рівновагу. Але з іншого боку, оскільки він чутливий до зовнішніх впливів, його можна налаштувати в потрібному напрямку.

Компонент «можу» визначається як генетичними якостями людини, так і якостями, набутими протягом життя. Тому на нього може і має впливати розширення та вдосконалення професійних навичок, умінь і якостей людини шляхом її професійної підготовки та набуття професійного досвіду.

Третій компонент певної тріади – «потрібно» – лежить в основі цього трикутника і характеризує соціальні потреби окремих видів праці, професій і спеціальностей. Зрештою, цей компонент визначає соціальну структуру зайнятості, фактично незалежний від «хочу» і «можу».

Професійна орієнтація та професійна підготовка є інструментом максимального наближення професійних намірів населення, особливо молоді, до професійних потреб ринку праці, а також компонента «хочу» у максимально можливу відповідність до інших компонентів тріади («потреби» і «можна»). Разом зі зміною професійних потреб суспільства необхідно формувати правильні наміри людей («хочу») і створювати умови для набуття необхідних професійних якостей («я можу»).

Результати аналізу, представленого у розділі 2 книги, показують, що основними завданнями підвищення ефективності молодіжної політики є:

- забезпечити широкі верстви населення, особливо молодь, інформацію про професії та спеціальності, які потрібні на ринку праці та на які відсутній попит, зміст та інші характеристики професій, диференціацію заробітної плати за різними професійні групи;

- орієнтувати профорієнтацію на вибір особою професії, професійної підготовки з урахуванням статусу зайнятості, перспектив просування по службі, умов праці, можливостей охорони праці, а також інших аспектів трудового життя, соціокультурного розвитку;

- запропонувати диференційований підхід до профорієнтації з урахуванням особливостей кожної категорії населення – дітей, підлітків,

безробітних дорослих, їх віку, їх освітніх особливостей та культурного рівня; допомогти їм визначити шляхи здобуття професійної підготовки та підвищення кваліфікації;

- включення до змісту профорієнтаційних послуг центрів зайнятості заходів, спрямованих на мотивацію клієнтів до праці, розширення кар'єрних шляхів, професійної кар'єри, заходів психологічної підтримки осіб, які шукають роботу, серед тих, хто не є конкурентоспроможним на ринку праці;

- оновлювати, адаптувати та розвивати нові методи надання профорієнтаційних послуг з урахуванням потреб різних категорій населення: молоді, безробітних, осіб, які планують змінити професію (спеціальність), на основі сучасних психодіагностичних методів, комп'ютерних досягнення, у тому числі стандартизовані методи електронного банкінгу для розміщення на Інтернет-сторінках, веб-порталах робочих центрів;

- розвиток та постійна заміна профорієнтаційних секторів центрів зайнятості на описи актуальних професій, оновлення засобів профорієнтації, в тому числі методичних та професійних матеріалів (рекомендацій, посібників, професіограм, професійних карт і психограм), адаптація до електронної перевірки можливостей методи . робочі центри.

Безперечно, удосконалення вищої та професійно-технічної освіти належить до реалізації стратегії маркетингу робочої сили.

Аналіз сегменту ринку освітніх послуг, який готує висококваліфікованих кадрів, дозволяє зробити висновок про серйозні проблеми. За останні роки зменшилася кількість професійно-технічних навчальних закладів та учнів, які здобувають професійно-технічну освіту, значно зросла підготовка кваліфікованих робітників для сільського господарства, будівництва, житлово-комунального господарства, невиробничого обслуговування.

Основними механізмами та інструментами вдосконалення формування та реалізації молодіжної політики України мають бути:

- диверсифікація системи фінансування з використанням різних джерел: державного та місцевих бюджетів, підприємств, а також коштів самодостатньої діяльності з правом закладів освіти самостійно визначати додаткові засоби матеріального стимулювання педагогічних працівників за рахунок позабюджетних коштів;

- модернізація управління системою професійного навчання шляхом перерозподілу компетенцій між центром та регіонами. Місцеві органи виконавчої влади, організації роботодавців, окремі підприємства і підприємства повинні мати можливість більшого впливу на зміст навчальних програм, контроль якості навчання, склад технологічного та виробничого колективу, організацію виробничої практики;

- здійснення заходів щодо підвищення важливості та перспективності трудових професій для суспільства, комунікаційної стратегії, орієнтованої на молодь та їх батьків, про переваги навчання в професійно-технічній освіті, його рушійну роль у забезпеченні висококваліфікованими та висококваліфікованими працівниками з оплатою праці. до економіки.

- постійне коригування обсягів, спрямованості підготовки робітників та навчальних програм на основі прогностичних оцінок майбутніх потреб ринку праці в кваліфікованих кадрах;

- створення системи морального та матеріального заохочення підприємств і компаній, які організують виробничу практику студентів ПТНЗ, забезпечують їх сучасними машинами та іншим обладнанням, запроваджують наставницьку роботу для молодих робітників;

- заохочувати роботодавців до участі у розробці програм навчання, гармонізації освітніх і професійних стандартів, професійної підготовки;

- налагодити координацію між основними суб'єктами ринку праці для підвищення якості навчання;

- впровадження компетентнісних освітніх стандартів, розробка та затвердження національної системи компетентнісних кваліфікацій, яка має чітко визначити та гармонізувати підсистеми кваліфікацій на різних рівнях;

- забезпечити державну підтримку системи внутрішньофірмового навчання з метою подолання розриву між попитом ринку праці на працівників певного професійного рівня та кваліфікації та структурою їх підготовки;

- узгодження кваліфікаційних характеристик та навчальних програм, освітніх стандартів з освітньо-кваліфікаційними вимогами робочих місць;

- утворення на національному та місцевому рівнях спеціальних координаційних рад за участю представників центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, організацій роботодавців, навчальних закладів, науковців, які б впливали на розробку політики у сфері професійної Освіта та навчання.

Таким чином, створення системи ринку праці поєднуватиме в цілісній системі різні зв'язки, пов'язані з передбаченням потреб економіки в кадрах, профорієнтацією, зокрема для молоді, освітою та професійною підготовкою, з метою мінімізації професійних потреб. дисбаланси. попиту на ринку праці. працівників окремих професій і спеціальностей та їх підготовку закладами освіти. За допомогою запропонованої системи можна поєднати інтереси бізнесу та підприємств (споживачів освітніх послуг та їх виробників), навчальних закладів, мінімізувати матеріальні та моральні втрати у навчанні, націлити молодих та безробітних громадян на опанування. перспективної підготовки та надійних професій (спеціальностей), що значно підвищує Ваші шанси отримати відповідну роботу.

ВИСНОВКИ

В ході проведених досліджень молодіжної політики в Україні за сучасних умов суспільного розвитку були зроблені висновки:

1) Отже, молодіжну політику можна визначити як систематичну державну діяльність щодо молоді та молодіжних рухів, яка впливає на створення національних, політичних, правових, соціально-економічних, організаційних умов для визначення гарантій власних орієнтирів у житті, фізичних, інтелектуальних, моральних планів розвитку молоді, втілення їх творчих здібностей в особистих чи національних інтересах

2) Для ефективного функціонування механізмів молодіжної політики необхідно організувати систематичний аналіз проблемних аспектів молодіжного життя та розвивати молодіжні тенденції у відповідних напрямках.

3) Нормативно-правову основу здійснення молодіжної політики та забезпечення регулювання молодіжного ринку праці становлять Закони України: «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про зайнятість населення», Національна молодіжна стратегія до 2030 року. Усього ж за роки незалежності України прийнято понад 700 законів України та близько 800 підзаконних нормативно-правових актів, які тією чи іншою мірою спрямовані на вирішення молодіжних проблем.

Проте, у законодавчих та нормативних актах, що регулюють зайнятість молодих громадян різних категорій, недостатньо враховано соціально-економічні можливості України та її соціально-економічний розвиток, що вказує на необхідність вдосконалення нормативно-правового забезпечення політики сприяння молодіжної зайнятості та врахування особливостей конкретного регіону при її здійсненні.

4) Молодь охоплює доволі широкий віковий діапазон: до цієї категорії належать як підлітки, так і вже доволі зрілі у віковому й соціальному відношенні особи віком 30–34 роки. Аналіз вікового складу

молоді та його сучасних змін свідчить про перерозподіл чисельності молоді в Україні «на користь» старших вікових груп.

Сучасне бачення молодіжної політики включає такий важливий аспект, як урахування потреб молоді та аналіз досвіду попередньої діяльності для розробки стратегій, програм, проектів та заходів у сьогоденні та майбутньому. Солідний підхід до формування та реалізації державної політики значною мірою відображається у сфері молоді.

5) Здійснення державного управління процесом сприяння зайнятості молоді на сучасному етапі розвитку країни є якісним індикатором ефективності державної соціально-економічної політики. Головним завданням державного управління процесом зайнятості населення сьогодні розширення ринку праці, а це вимагає чіткої організації допомоги в наданні або пошуку роботи усім, хто бажає працювати. Зміст діяльності органів державного управління із здійснення політики зайнятості населення повинен відображати весь спектр активних і пасивних заходів держави на ринку праці і застосовувати найбільш ефективні методи і способи державного управління з врахуванням особливостей конкретного регіону.

б) Одним із напрямів розвитку молодіжної політики є розвиток молодіжної інфраструктури, окремим завданням якої є сприяння молодіжній зайнятості в регіоні шляхом: створення обласних молодіжних центрів праці в рамках обласних центрів зайнятості, розвиток підприємницької ініціативи економічно-активного молодого населення, стимулювання зацікавленості роботодавців у створенні нових робочих місць, підвищення рівня зайнятості сільського молодого населення, реформування системи підготовки кадрів,) сприяння зайнятості осіб, які потребують соціального захисту й забезпечення соціального партнерства всіх суб'єктів ринку праці. Для підвищення ефективності молодіжної політики в умовах децентралізації запропоновано використати модель, яка формує новий підхід – від «роботи з молоддю» до «молодіжної участі» та ґрунтується на міжсекторальній взаємодії і враховує

територіальні особливості молодіжної роботи відповідно конкретних потреб молоді.

7) Перспективним напрямом розвитку молодіжної політики є підвищення конкурентоспроможності молодих осіб на ринку праці із застосування маркетингу робочої сили, який включає прогнозування потреб економіки в працівниках у професійному розрізі, професійну освіту і професійне навчання, професійну орієнтацію молоді. Саме маркетинг робочої сили дасть змогу на основі досліджень здійснити заходи стосовно збалансування попиту і пропозиції робочої сили, вдосконалити систему прогнозування потреби у працівниках в кваліфікаційному розрізі, сприятиме реформуванню системи освіти та дозволить гармонізувати відносини ринку праці із навчальними закладами, посилити їх взаємодію.

Створення системи маркетингу робочої сили поєднуватиме в спрощеній системі різні ланки, пов'язані з передбаченням потреб економіки в працівників, профорієнтацією, особливо молоді, освітою та професійною підготовкою, з метою мінімізації професійного дисбалансу між ринком праці. попит на працівників окремих професій і спеціальностей та їх підготовку закладами освіти. За допомогою запропонованої системи можна поєднати інтереси бізнесу та підприємств (споживачів освітніх послуг та їх виробників), навчальних закладів, мінімізувати матеріальні та моральні втрати у навчанні, націлити молодих та безробітних громадян на опанування перспективної підготовки та надійних професій (спеціальностей), що значно підвищує Ваші шанси отримати відповідну роботу.

Отже, лише завдяки комплексному характеру проведення молодіжної політики можливо досягти позитивного результату та вирішити проблему недостатньої зайнятості молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акулов М.Г. Економіка праці та соціально-трудові відносини. К.: КНЕУ, 2002. 366с.
2. Безнощенко М. В. Ринок праці України в контексті світової фінансово-економічної кризи. *Вісник ОДЕУ*. 2021. №3. С.55-65.
3. Большая О.В. Проблема зайнятості молоді на ринку праці України. *Економіка і регіон*. 2019. №2. С.114-120.
4. Буда Т.Й. Запозичення позитивного світового досвіду вирішення проблем зайнятості молоді в Україні. *Інноваційна економіка*. 2018. №4(42). С.161-166.
5. Валетов Д.М. Проблеми молодіжного безробіття в сучасній Україні. *Економіка України*. 2019. №8. С.25-35.
6. Васильчук Н.О. Дослідження молодіжного сегменту регіонального ринку праці. *Вісник НЛТУ*. 2020. №2. С.23-29.
7. Вдовіна Г.О. Аналіз ринку праці: пропозиція та попит на неї. Л. : Вид. ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 145 с.
8. Вірт Ю.П. Шляхи і напрямки державного регулювання ринку праці в Україні в умовах економічної кризи. *Наук. вісн. НЛТУ України*. 2018. № 20. С. 195-198.
9. Герасимчук З. В. Проблеми та перспективи становлення інноваційного потенціалу в регіонах України. *Регіональна економіка. Науково-практичний журнал*. 2020. № 1. С. 48-52
10. Гнибіденко І.Ф. Нові теоретико-методологічні аспекти дослідження властивостей та функцій сфери зайнятості. *Проблеми науки*. 2022. № 2. С. 2-9.
11. Горбунов В.О. Чинники гальмування розвитку регіонального ринку праці. *Вісник КНЕУ*. 2022. №1. С.65-74.
12. Гречишкін В. Удосконалення державного управління зайнятістю населення. *Україна: аспекти праці*. 2018. № 6. С. 17-19.

13. Гринкевич С.С. Стан молодіжної зайнятості в Україні. *Науковий вісник НЛУУ*. 2020. С.239-244.
14. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини. К.:КНЕУ, 2005. 456с.
15. Декларація Верховної Ради України «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 15.12.1992 р. № 2859-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>
16. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 362 с.
17. Дяків О.П. Особливості розвитку молодіжного ринку праці в Україні. *Актуальна економіка*. 2019. №2. С.45-52.
18. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб.К.: Кондор, 2004. 432 с.
19. Забута Н. Регулювання зайнятості населення: теорія і зарубіжний досвід. *Економіка. Проблеми економічного становлення*. 2019. № 3. С. 76–82.
20. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 року № 280/97. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
21. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 року №586-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.
22. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» від 27.04.2021 р. № 1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>
23. Закон України «Про державну службу» від 16. 12. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. №52. ст.490.
24. Закон України «Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004-2008 роки» від 18. 11. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 11. ст.144.

25. Закон України «Про зайнятість населення» від 05. 07. 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2013. № 24. ст.243.
26. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21. 06. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 42. ст.213
27. Заярна Н.М. Проблеми працевлаштування молоді та шляхи їхнього поліпшення. *Вісник ТНЕУ*. 2019. №9. С.124-130.
28. Заяць Т.А. Національний ринок праці та його молодіжний сегмент: методологія, практика, перспективи розвитку. Київ: Фенікс, 2013. 312 с.
29. Зінковський Ю. Новий етап взаємодії системи освіти та ринку праці. *Вища школа*. 2019. № 3. С. 39-50.
30. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021-2025 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-п#n11>.
31. Карпенко А.В. Дослідження регіонального молодіжного ринку праці. *Вісник ТДНУ*. 2020. №12. С.26-39.
32. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради України. 1971. додаток до № 50. ст. 375.
33. Конституція України від 26.08.1996 №254к/96-ВР URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
34. Корецька С. Державна політика на ринку праці. *Вісн. НАДУ*. 2018. № 4. С.291-296.
35. Корчун М.О. Сучасний стан молодіжного сегменту ринку праці. *Вісник НЛТУ*. 2019. №9. С.293-302.
36. Кривцова М.С. Напрямки удосконалення та інституційні зміни у механізмі регулювання зайнятості молоді. *Вісник ОДЕУ*. 2021. №8. С. 106-112.
37. Кулачко О.В. Стан зайнятості молоді на ринку праці України. *Інновації в економіці*. 2021. №7. С.12-18.

38. Купрій Т. О. Профілактика безробіття серед молоді: стратегія державної політики. *Вісник КНЕУ*. 2019. №4. С.12-26.
39. Лизанець А.Г. Удосконалення процесів управління молодіжною зайнятістю. *Науковий вісник НЛТУУ*. 2021. №11. С.290-295.
40. Лібанова Е.М. Ринок праці : навч. посіб. К.: Центр навч. л-ри, 2003. 224 с.
41. Лукашевич В.М. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб.. Л. : Новий Світ, 2007. 248 с. .
42. Машика Ю.В. Сучасний стан ринку праці України в умовах світової фінансової кризи. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. № 10 С. 250–254.
43. Модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації. URL: <https://decentralization.gov.ua/youth/molod-v-oth>.
44. Молодь України – 2018. Результати репрезентативного соціологічного дослідження. Київ: Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. 72 с. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Sociologichni_dosl_idzhennia/doslidjennya-broshyра.pdf
45. Мутяк М.С. Удосконалення механізмів зайнятості молоді в умовах євроінтеграції. *Вісник ХНУ*. 2021. №5. С. 39-44.
46. Національна молодіжна рада України. URL: <https://nycukraine.org/>
47. Національна молодіжна стратегія до 2030 рокуроки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>.
48. Некрутенко Н.П. Моніторинг нормативно-правової бази регулювання молодіжного сегмента ринку праці в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2021. №6. 63-69.
49. Офіційний веб-портал ВРУ: URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
50. Офіційний сайт Державної служби статистики України: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

51. Панас Я. В. Аналіз стану та причин молодіжного безробіття в Україні. *Вісник ЛНУ*. 2019. №8. С. 386-392.

52. Парубчак І. Генеза формування нормативно-правової бази молодіжної політики України. *Наше право*. 2022. №1. С.178-185.

53. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання молодіжним та дитячим громадським організаціям державної підтримки для виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей, молоді, жінок та сім'ї» від 29.06.2011 р. № 778. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/778-2011-%D0%BF#Text>

54. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 18.02.2016 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF#Text>

55. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України» від 02.06.2021р. № 579. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na20212025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621>

56. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про молодіжні консультативно-дорадчі органи» від 18.12.2018 р. № 1198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF#Text>

57. Про затвердження Положення про організацію професійного навчання безробітних за модульною системою. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0528-99>

58. Про затвердження Порядку компенсації роботодавцям частини фактичних витрат, пов'язаних із сплатою єдиного внеску на

загальнообов'язкове державне соціальне страхування. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/153-2013-%D0%BF>

59. Про затвердження Порядку надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітними підприємницької діяльності. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0915-00>

60. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності Національної ради з питань молоді» від 11.10.2021 р. URL: <https://mms.gov.ua/npas/proyekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-deyaki-pitannya-diyalnostinacionalnoyi-radi-z-pitan-molodi>

61. Реформування молодіжної політики відповідно до сучасних запитів молоді та держави. Щорічна доповідь Президентові України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2012– 2021 років) / [редкол.: Попатенко М.М., гол. ред. колег.; Бондар Т.В. та ін.]. – Київ: ТОВ «Ройлайд», 2021. – 100 с.

62. Сухарніков Ю. Концептуальні підстави розробки і впровадження національної рамки (академічних) кваліфікацій України. *Вища школа*. 2019. № 3. С. 16-39.

63. Указ Президента України «Про заходи щодо реформування системи підготовки та працевлаштування працівників вищих навчальних закладів» від 23. 01. 1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws45>

64. Указ Президента України «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року» від 12.03.2021 р. № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

65. Указ Президента України «Про Національну раду з питань становлення та розвитку молоді» від 12.11.2009 р. № 924/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/924/2009#Text>

66. Указ Президента України «Про Раду з молодіжних питань» від 10.09.2021 р. № 462/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4622021-40073>

67. Участь молоді в процесах реформування держави. Щорічна У90 доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2017 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол.: Жданов І. О., гол. ред. колег., Ярема О. Й. та ін.]. Київ: ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. 100 с

68. Фролов П. І. Проблема зрівноважування попиту та пропозиції робочої сили. *Вісник НЛУУ*. 2020. №5. С. 12-21.

69. Черноіванова О.Г. Сучасний стан конкурентоспроможності молоді на ринку праці в умовах подолання наслідків системної кризи. *Вісник КНЕУ*. 2021. №.5. С.408-413.

70. Чернявська Є.І. Регіональний ринок праці: сучасні тенденції. *Вісник ДНУ*. 2018. №2. С.107-112.

71. Шайдюк В. І. Проблеми працевлаштування молоді та перспективи їх подолання. *Вісник ДСЗУ*. 2021. №5. С.56-68.

72. Ясін М. А. Еволюція нормативно-правового забезпечення здійснення молодіжної політики в Україні. *Вісник КНЕУ*. 2018. №2. С.12-21.

73. Ястремський А.О. Структура ринку праці України. *Вісник НАДУ*. 2019. №9. С.45-59.

74. Ястржемська Д.А. Регіональний молодіжний ринок праці: проблеми та перспективи розвитку. *Вісник ЛНУУ*. 2022. №5. С.45-53.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Основні теорії, які використовували вчені

ПІБ автора	Сутнісна характеристика
Акулов М.Г. [1, с. 144]	«Молодіжна політика – це цілісна державна політика, проведення якої повинно охоплювати всі елементи — від принципів формування та планування цілого комплексу соціально-економічних заходів в інтересах молоді і всього суспільства до виділення правових, матеріальних, організаційних гарантій її здійснення на практиці»
Корецька С. [34, с. 292]	«Молодіжна політика – це сукупність дій всіх державних і громадських інституцій, проте кожен її суб'єкт, соціальна інституція здійснює її диференційовано, відповідно до своїх потреби можливостей з урахуванням місцевих умов»
Лизанець А.Г. [39, с. 291]	«Молодіжна політика – це система заходів із «завоювання», утримання і підтримки певного соціального (економічного, правового, політичного, етнічного, культурологічного, тощо) статусу групи молоді, яка через ті або інші причини виявлялася або може виявитися у перспективі в скрутному, обмеженому становищі в порівнянні з іншими групами (верствами) населення і при цьому лише власними силами не в змозі поліпшити своє становище»
Лукашевич В.М. [41, с. 43]	«Молодіжна політика – це напрям дії або утримання від неї, обраний державними органами для розв'язання певної проблеми»
Машика Ю.В. [42, с. 250]	«Молодіжна політика – це, по-перше, система ідей, теоретичних положень про місце і роль молодого покоління в суспільстві; по-друге, це практична діяльність суб'єктів такої політики: громадських організацій та інших соціальних інститутів щодо реалізації цих ідей, положень і директив з метою формування і розвитку молоді, реалізації творчих потенціалів в інтересах будівництва нового суспільства»
Мутяк М.С. [45, с. 41]	«Молодіжна політика – це комплексне явище, що є результатом практичної, науково-теоретичної, ідеологічної та іншої діяльності соціальних інституцій стосовно молоді»
Сухарніков Ю. [62, с. 18]	«Молодіжна політика – це, по-перше, система ідей, теоретичних положень про роль і місце молодого покоління, по-друге, це практична діяльність суб'єктів такої політики: держави, громадських організацій та інших соціальних інститутів щодо реалізації цих ідей, положень і директив з метою формування і розвитку молоді»

Продовження табл. А.1

Панас Я. В. [51, с. 386]	«Молодіжна політика – це напрямок діяльності держави, мета якої – створення необхідних соціально-економічних, організаційних умов і гарантій для соціального становлення і розвитку молоді, реалізація творчого потенціалу молодого покоління в інтересах розвитку суспільства».
Фролов П. І. [68, с. 13]	«Молодіжна політика – це комплексне явище, яке є результатом практичної, науково-теоретичної та іншої діяльності інституцій стосовно молоді»
Черноіванова О.Г. [69, с. 409]	«Молодіжна політика – процес розкриття творчого потенціалу особистості»
Чернявська Є.І. [70, с. 108]	«Молодіжна політика – це комплекс теоретичних, концептуальних положень про завдання суспільства, держави, суспільних інститутів щодо соціалізації, підтримки, сприяння соціальному становленню молоді та практична діяльність політичних і суспільних суб'єктів, спрямована на розв'язання проблем молодого покоління в цілому або його окремих категорій»
Ястремський А.О. [73, с. 46]	«Молодіжна політика – це політика, що здійснюється в суспільстві в усіх сферах життєдіяльності молоді як в її інтересах, так і в інтересах суб'єктів молодіжної політики»

Виконав: студент 4 курсу
за спеціальністю «Публічне
управління та адміністрування»
«_____»_____2022р.

—
Підпис

О.С. Барановський

Ініціали, прізвище

Науковий керівник:
Кандидатка наук з державного
управління, доцентка
«_____»_____2022р.

—
Підпис

Л.О. Матвейчук

Ініціали, прізвище

Робота допущена до захисту:

Завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування,
доктор наук з державного
управління, доцент
«_____»_____2022 р.

—
Підпис

Е.В. Щепанський

Ініціали, прізвище

